

פרשת "פנחס"

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

החיבור הראשון הופיע במסגרת
'מפעל ליקוטי שמואל'
"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו"

בשעה טובה ומוצלחת, בסייעתא דשמיא, רואה אור ספר חדש ומפעים

ליקוטי שמואל – חומש בראשית

לאחר שנים של עיון, איסוף, ליקוט ועריכה, יוצא לאור ספר ייחודי המאגד – סוף מעשה במחשבה תחילה את מיטב הקטעים, המאמרים, הסיפורים והמשלים שהופיעו בעלוני פרשת השבוע בשנים האחרונות. דברי חן ושכל טוב, שנבחרו בקפידה וערוכים בטוב טעם, כדי להחיות את הלב ולהאיר את השולחן

- מתוכן הפרקים: רעיונות מאירי עיניים לפרשיות השבוע • משלים מעוררי מחשבה • סיפורים נוגעים ללב • פנינים להעשרה ולהעברה בשולחן שבת

מתאים ללימוד אישי, למסירת דבר תורה ולשיחה משפחתית

ערוך ומוגש בעמל רב על ידי הרה"ג שמואל אייזיקוביץ שליט"א

כעת למכירה במחיר שווה לכל נפש – כרך ראשון על חומש בראשית

60 ש"ח

בלבד

להזמנה:

<https://dash.bookpod.co.il/product/2231>

הגיליון מופיע באתר 'לדעת' וכן ניתן לקבלו לאימייל מדי שבוע על ידי שליחת בקשה. eisikovits1@gmail.com,

058-4852-443

אודה לכם אם תעבירו את העלון לאנשיכם או כתובות של נציג עלון. אשמח לקבל הערות מחכימות ובל"נ אשתדל להתייחס אליהם. גם רשות להדפיס / לחלק / להעתיק / לשמור. - בשעת הצורך הרשות נתונה לאמור מהדברים שבעלון אף שלא בשם אומרם. אבל הבא להדפיס וידפיס בשם אומרם. יביא גאולה לעולם. כמו כן יש אפשרות לקבל כל עלון בכל שפה כמעט שתרצו בתרגום של ווארד .

פרישת פנחס

פרישת פנחס (הרב שלמה הלוי שליט"א)

זהירות משוחד דברים

לפני הכניסה לארץ ישראל התייצבו בנותיו של צלופחד לפני משה רבנו, וטענו כלפיו על כך שאביהן מת בחטאו ואין לו בנים, לכן מגיעה להן הירושה. וכך הן אומרות בהקדמה לדבריהן: "ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר... אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קורח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו" הן אומרות למשה, אבינו לא מת בגלל שהשתתף בחטא של כלל העם כמו חטא קורח וכל עדתו, אלא הוא מת בגלל חטא אישי. ומה היה חטאו? רש"י מביא שתי דעות: שהוא היה מקושש העצים בשבת ולכן נענש בסקילה. דעה שנייה: שהוא היה בין אילו שהעפילו, מאלו שרצו כבר לעלות לארץ ישראל, וחשבו שנגמר העונש של 40 שנה במדבר וכשעלו לארץ לבדם בלי משה, עמי הארץ הרגו אותם.

משה לא עונה להן תשובה מידית ומיד: "ויקרב משה את משפטן לפני ה'" נשאלת השאלה: מה היה כל כך מסובך בשאלתן של בנות צלופחד, שמשה היה זקוק להכרעה מיוחדת של הקב"ה, בכדי שיוכל לתת להן תשובה?! רש"י על המקום אומר שנתעלמה ממשה ההלכה בנושא בנות צלופחד, כדי ללמדו לקח על שאמר לזקני העם שבכל דבר שיקשה עליהם להחליט בדין, יביאו למשה שיפסוק, ומכך משתמע שהוא יודע הכל. הסבר נוסף של רש"י: שראויה הייתה פרשה זו להיכתב על ידי משה, אלא שזכו בנות צלופחד מפני שהיו כשרות, ונכתבה הפרשה על ידם.

השל"ה הקדוש מביא נימוק מפליא: שמשה לא רצה לפסוק כי בנות צלופחד אמרו "אבינו מת במדבר, והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קורח... " כיוון שפתחו בכך שאבא שלהן - צלפחד לא היה חלק מהמחלוקת של קורח ועדתו, שהייתה מכוונת כנגד משה ואהרן. ובמילים

שלנו: "הוא היה ממקורבים אליך" לפיכך לא רצה משה לפסוק בדין שלא ייראה כנוגע בדבר ומיד: "ויקרב משה את משפטן לפני ה'..."

כמה זהירות נהגו גדולי ישראל בשוחד ואפילו בשוחד של מילים. מסופר על רבי יוסף באב"ד בעל ספר "מנחת-חינוך" כשבאה אליו שני אנשים לדין תורה, משפתחו בטענותיהם, הזכירו לרב כי בשעתו נמנו בין ידידי הקרובים ומנעו מחלוקת שעמדה לפרוץ כנגד הרב. מיד הפסיק רבי יוסף את הדיון, ואמר שאין הוא יכול עוד לדון כאן, שהרי גם משה רבנו, לא רצה לשבת בדין של בנות צלופחד, והביא זאת לקב"ה, כי גם הוא חשש שמא יושפע מדברי תחנוניהן של הנשים – משוחד פיהן, ואז הוא עלול לפסוק דין שלא בצדק. כמה עלינו ללמוד מחוכמתם של רבותינו זצ"ל ...

שבת שלום ומבורך

'וְהָנָה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל אָחִיו אֶת הַמִּדְּיָנִית.' (כה ו')

בסוף פרשת בלק, ב'מעשה שיטים', נאמר 'וְהָנָה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל אָחִיו אֶת הַמִּדְּיָנִית'. התורה מעלימה מי הם הישראלי והמדינית, משפחתם ורום מעמדם. רק בפתח פרשת פינחס מרחיבה התורה וחושפת 'וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֶּכָּה... זָמְרִי בֶן סֵלּוּא נָשִׂיא בֵּית אֲבִי לִשְׁמֹעֲלִי. וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמֶּכָּה הַמִּדְּיָנִית כְּזָבִי בֵּת צוּר רֹאשׁ אֲמוֹת בֵּית אֲבִי בְּמִדְיָן...'. הלוא דבר הוא! כתב הג"ר משה פינשטיין כי נלמד כאן יסוד גדול בחינוך! הרי בפר' בלק מסופר על המעשה המתועב שעשו. אילו יקראו ש'גדול בישראל' כך עושה, נשיא שבט כך נוהג, שנסיכה מפקירה עצמה באופן כזה, עשוי הדבר להשפיע עלינו! נפשנו תקלוט שזה 'מקובל' ואפשרי! רק לאחר שפינחס עשה בהם שפטים, הרגם כדין ובא על שכרו מאת ה', מפרסמת התורה את זהותם. אדרבא! ילמדו כעת שאף לגדולים ביותר אין 'חסינות', ויש להוקיע עוברי עבירה בכל מעמד! לכן מתפרסמים שמותיהם רק בעונש ולא בעת ביצוע המעשה.

הַנִּנִּי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם (כ"ה יב)

עדיפותו על קנאות משה בחטא העגל

רבי זלמן סורוצקין היה אומר: על מה ולמה זכה פינחס להערכה מופלגת זו, ואילו משה שעמד בפרץ במעשה העגל, ואהרון שעצר את המגפה בדבר קרח, לא זכו להכרת תודה כזאת?

אלא פינחס היה אי "עמך", ולא תפס כל תפקיד ציבורי. כאשר משה וכל עדת בני ישראל אינם יודעים איך להתמודד עם מצב קשה, קם יהודי פשוט ועומד בפרץ, דבר המעיד על גבורה עילאית ומסירות נפש למופת.

מטבע הדברים, כאשר אדם רואה נבלה גדולה הנעשית בישראל, יצרו מסיתו לא להתערב ואומר לו: מה לך כי תכניס ראש בריא למיטה חולה? אם תקפוץ בראש, איש לא יכיר לך טובה, יהיו שיאמרו: מבקש אתה להתבלט, ויהיו שילגלו: הדיוט קופץ בראש. אם למרות כל זאת יצא פינחס לקנא קנאת ה' לעיני משה וכל עדת בני ישראל, ראוי הוא לכל הכבוד הזה, על שגבר על עצמו וכבש את יצרו.

פנחס צאצא של כוהנים ומקבל כהונה

הקב"ה משבח את פנחס על אופן התנהגותו ומעניק לו כהונה, ואיך זה ייתכן הרי פנחס הוא כבר כהן כי: "פנחס בן אלעזר בן אהרון הכהן..." זאת אומרת שבעצם פנחס כבר היה כהן ומה פשר נתינת הכהונה למי שהוא כבר כהן? אלא שפנחס נולד לפני שמושה משך את אהרון ובניו בשמן המשחה, ואהרון ובניו החלו להיות כוהנים רק מרגע שנמשחו ורק ילדיהם שנולדו אחרי שנמשחו יהיו כוהנים ופנחס נולד לפני שנמשחו ולכן בעצם הוא לא היה כהן ונהיה כהן רק מרגע שהקב"ה נתן לו את הכהונה.

פנחס

אחד הצדיקים אמר פעם בדרך הלצה לאחד מחסידיו ששמו היה פנחס והיה קנאי גדול ומחמת כן אנשים מיעטו לדבר אתו והיה חי בבדידות, שהנה פרשיות חוקת בלק לפעמים מחוברות, וכן פרשיות מטות מסעי מחוברות ברוב הפעמים, ואלו פרשת פנחס הנמצאת באמצע פרשיות הנ"ל אינה מחוברת, והטעם הוא כי פנחס היה קנאי ואינו מתחבר לאחר.

למסור נפש ולהישאר חי (גד שכטמן)

"אקבל על עצמי 40 לומר פרק שירה", סיכמה האישיה עם הרבנית שביקשה ממנה קבלה טובה לצורך הישועה. באחד הימים התקשר בעלה כשהיא באמצע אמירת פרק שירה, השפופרת הורמה והאישיה קראה לתוכה: "חמור אומר...".

הבעל נפגע עד עמקי נשמתו. אני? חמור?! לאחר שבוע הם נפגשו בביה"ד לצורך מתן הגט.

למחרת התפרסמה מודעה בעיתון: קראתי 40 יום פרק שירה ונושעתי...

כשבא זמרי לפני משה יחד עם המדינית והקניטו בשאלה מדוע אסור לו להיות עמה, נעלמה הלכה ממשה, בא פנחס, הזכירה וביצע את קיומה: "הבועל ארמית קנאים פוגעים בו". על מעשה זה שעשה פנחס בעוז רוח ובלי מורא ניתנה הכהונה לו ולדורותיו לעולם. אומר המדרש: "בדין הוא שייטול שכרו - לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום" - כבר בעולם הזה קיבל פנחס שכרו על עשיית מצוה זו. והשאלה ידועה: הרי לא מקבלים שכר מצוה בעולם הזה, ואיך קיבל זאת פנחס? טרם שנדרש לתירוץ יש להקדים שני מעשים המובאים בתלמוד, בשניהם מופיע אליהו הנביא [שלדעת חלק מחז"ל "פנחס הוא אליהו"]:

רבה בר אבוא סח לאליהו על מצבו הכלכלי הקשה שבשלו מתקשה הוא ללמוד תורה כיאות. נטלו אליהו לגן עדן והראה לו עלים שנשרו על הרצפה, "גחן ולקט מאלו" הורה לו אליהו. לאחר שמילא רבה את גלימתו מהעלים, שמע בת קול שאומרת: "מי הוא שאוכל עולמו בחייו כרבה בר אבוא?", מיד זרק הכל לרצפה ואליהו החזירו למקומו. מסיימת הגמרא שמהריח שנקלט בבגדו מעלים אלו - קיבל רבה י"ב אלף זהובים! אך לא נהנה מהם בעצמו, אלא הקדישם לחתונת בנו (בבא מציעא קיד:).

לעומת זאת מצינו במסכת קידושין (נו.) שרב כהנא עסק לפרנסתו ברוכלות וסבב בעיירות. באחד הימים תבעתו מטרוניתא (אשת שר גוי) לדבר עבירה, אמר לה שהוא זקוק לנקביו ומיד לאחר מכן יצא אליה כבקשתה. מיד כשנסגרה מאחוריו דלת החדר קפץ רב כהנא מהחלון... נעשה לו נס והגיע אליהו להצילו. שאלו אליהו: מדוע הטרחת אותי להגיע ממרחק ד' מאות פרסה כדי להצילך? ענה רב כהנא: מה אעשה שהעניות הביאה אותי למצב זה? מיד העניק לו אליהו כלי מלא דינרי זהב למחייתו.

ושואלים המפרשים: מדוע רבה בר אבוא לא נהנה מהדינרים שקיבל מאליהו ואילו רב כהנא כן? ותירצו: רבה בר אבוא לא נדרש למסירות נפש כדי לקבל את הכסף. לעומתו רב כהנא הסכים למסור נפשו למיתה - "בדין הוא שייטול שכרו". זהו התירוץ גם לגבי פנחס, כיון שהסכים למסור עצמו למיתה, שהרי יכל זמרי או אחד מבני שבטו להורגו, לכך זכה וקיבל שכרו בעולם הזה הוא וזרעו אחריו.

צמד המילים ההרואיות 'מסירות-נפש' מעורר בנו התפעלות מה, ולא בכדי. יהודי המוכן למסור את היקר לו מכל - את חייו, מחייב התייחסות שונה. אבל ככל שמושג זה נעלה וקדוש בעינינו, כך רחוק הוא ממציאות חיינו כרחוק מזרח ממערב.

לא. אל תקפצו ותתקיפו: "ידוע לך באיזו 'מסירות נפש' הגעתי לשיעור אמש?", לא לכך אני מתכוון. הערך "מסירות נפש" במובן הפשוט ביותר של המילה. ללא פרשנות, ללא אבזורים נלווים - אין לנו שמץ מושג מה הוא כולל בתוכו. יהודים קפצו לאש בשמחה תוך ששרו "עלינו לשבח לאדון הכל", נשים וטף שהסכימו להיהרג במיתות משונות כדי לא לעבור על חומרה מדברי חז"ל.

היכן אנחנו ואיה מציאות זו?!

ובכן, מסירות הנפש נמצאת גם כיום בהישג-יד, בחיים המפונקים ונעדרי כח הסבל, אבל היא מתבצעת בצורה שונה: "אמר רבי אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר 'תולה ארץ על בלימה'" (חולין פט.). כל קיום העולם הוא בשל בלימת פיו של האדם בשעת מריבה!

האיפוק העצמי הנדרש מאדם לעצור את טענותיו, הצודקות, בשעת מריבה - הוא רב, אבל אפשרי. הקרבה זו, לא להטיח בשני את המהדורה המורחבת והעדכנית של: "חמור אומר", היא מסירות הנפש שלנו בדור שפל זה. כמו שפנחס בן אלעזר נדרש לעוז ותעצומות כדי לבוא לפני משה ולשאול: "לימדנו רבינו שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו", כך אנו נדרשים [לא רק] בשעת מריבה לשתוק ולא להגיב להשמצות נגדנו.

פנחס בן אלעזר... השיב את חמתי (כה,יא)

מפני מה מופיע מעשה הקנאות שעשה פנחס בפרשת בלק, ואלו השכר שקבל על כך – בפרשת פנחס? האדמו"ר מצאנז הסביר שפנחס עשה מעשה קנאות, ומעשה כזה יכול לנבוע או מקנאות לשם שמים שהיא חיובית, או מקנאות לעניינים אחרים שאינה אלא שלילית. ומאחר שיש צרך בבדיקה אחר בדיקה על מנת לחשוף את המניעים האמתיים ואת צפונות הלב, אין השכר מגיע מיד... פעמים רבות קורה שאדם נוהג באופן מסוים, וכשהוא חוזר ובודק בתוך תוכו, הוא מגלה שבעצם המניעים האמתיים שלו היו שונים לגמרי.

עד היכן הדברים מגיעים נוכל ללמד מן המעשה הבא שסיפר על עצמו רבי שלום שבדרון זצ"ל, כפי שמובא בספר "זקניך ויאמרו לך". המעשה, אמנם, לא התרחש אתו, אך הוא ספר זאת בגוף ראשון, וכה היו דבריו:

באחד ממסעותי שבתתי במקום פלוני בשבת ראש חדש. בליל שבת דרשתי בבית הכנסת המרכזי ובעוד כמה בתי כנסיות בעיר, ובבוקר הגעתי שוב לבית הכנסת המרכזי, כדי להתפלל שחרית.

באופן טבעי לחלוטין, הבנתי שהעלייה הראשונה של "כהן" שייכת לי... וכי מה פרוש? בכל מקום אני מתכבד ב"כהן". מרב הרגל, כמעט שלא הטייתי אוזן לשמוע למי קוראים, וכמעט והכנתי את עצמי לפסוע... אולם בכל זאת שמעתי בברור, וקלטתי שהפעם לא קוראים לי, רק לכהן אחר. מה קרה לגבאי? חשבתי. אולי הוא לא יודע שאני כהן? ... התירוץ היה נראה לי דחוק מאד, שכן עליתי לדוכן בשחרית, ובוודאי הבחין בי. ניחא, אמרתי לבסוף, כנראה שחפץ הגבאי לתת לי דווקא "מפטיר". ולא חלפה דקה עד שבתוך תוכי כבר הייתי בטוח שאני עולה ל"מפטיר". כשאחזו ב"שביעי", הכנתי את עצמי, אבל כשהגיע מפטיר, ראיתי איזה "מפטיר" קניתי... לא פחות ולא יותר, הגבאי כבד את עצמו במפטיר...

לא היה נאה לי להרגיש פגוע, בפרט שמהר מאד מצאתי את התירוץ הנכון, ואז נשמתי לרוחה. כנראה, אמרתי לעצמי, שהגבאי יודע שאני חזן בימים נוראים, ועל כן בשבת זו, שהיא שבת ראש חודש, יש בה מוסף מיוחד, מן הסתם הוא חפץ שאעבור לפני התיבה לתפלת מוסף. נו... אם אכן כך, אמרתי לעצמי, זהו בוודאי פיצוי הגון וטוב...

בסיום ההפטרה, חיכיתי להרגיש דפיקה קלה על הגב של הגבאי: נו... ר' שלום, אולי אתה מכבד אותנו בתפלת מוסף? אבל חלפו להן שתי דקות, ובחלל בית הכנסת נשמע דווקא קולו של... הגבאי המסתלסל ב"וכל מי שעוסקים בצרכי צבור באמונה...!" לוקח לעצמו "מפטיר", מכבד את עצמו ב"מוסף", ובוודאי עוד חושב הוא, שסלסול זה המסתלסל מגרונו כעת, המברך את עסקני וגבאי הצבור העוסקים באמונה, מכוון לגבאי כמוהו... בוש וחרפה... מיד תפסתי עצמי. מה אני מתעסק בשטויות?! עצרתי בעד מחשבותיי, וחזרתי לשקע בתפלה.

תפילת הלחש עברה, וחזרת הש"ץ החלה. מגיעים כבר לקדושה, וכמעט הספקתי לשכוח מכל העניין. אולם כאשר סיים את הקדושה ולאחר מכן את ברכת "אתה קדוש" שכח הגבאי המתפלל שהשבת הנה שבת ראש חודש, והמשיך בטעות "תכנת שבת" כמו מוסף של שבת רגילה -- ודווקא אני (משום מה...), הייתי הראשון שקלטתי את הטעות... תכף ומיד הרמתי את קולי, אמנם בעדינות - אבל בטון תקיף וחזק: "א-ת-ה י-צ-ר-ת --" --- האי, האי, האי... מה חשבתי באותו רגע? לנקם? מה פתאום! חלילה! - אני נקמן? ... לחנך אותו? גם זה לא! להשיב לו כגמולו? חס ושלום... פשוט רציתי לתקן את הטעות... אבל כן, כן --- מיד הרגשתי טיפ טיפה יותר טוב... משהו ירד לי מן הלב... לא כך? בוודאי! ומדוע? כי האמת לאמתה היא, שכן נקמתי בו, וכן חנכתי אותו, וכן שלמתי לו כגמולו... את כל זה הלב מרגיש טוב טוב, אלא מכיוון שהאדם מתבייש לחשוב על זה בגלוי - הוא מתרץ לעצמו תירוצים!

בעניין זה הוסיף הרב פרידמן בשם רבי מרדכי דרוק זצ"ל: רש"י מפרש על הפסוק "וירא פנחס... ויקח רמח בידו" (כה, ז) - "ראה מעשה ונזכר הלכה שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו".

הנה כי כן, יש כאלו שקודם כל לוקחים את החרב, ואחר כך מחפשים אחר מעשה כלשהו, שיאפשר לעשות באותה חרב שימוש... אולם אצל פינחס לא היה כך – קדם כל היה המעשה, אחר כך הוא נזכר בהלכה, ורק לבסוף לקח את החרב בידו...

כשאדם מחזיק בידו 'חרב' ומחפש להתנקם במי שהציק לו, עד מהרה הוא מוצא איזו טעות או פגם בזולתו, כדוגמת "אתה יצרת", שבו אפשר לנעוץ את החרב בקלות יתרה... אך פינחס היה נקי מכל חשבון אישי כדוגמת זה, ורק כבוד שמים בער בתוכו והניע אותו לכך.

רבי יואליש מסאטמר מבאר את חלוקת המעשה של פינחס והשכר שקבל לשתי פרשות נפרדות באפן נוסף, באומרו כי טבעו של עולם, ובפרט הילדים שבו, שאת תחילת הפרשה יודעים היטב, ואת סופה – פחות. רצה הקב"ה שאפילו ילד קטן ידע, שאדם שעושה מעשה קנאות לשם שמים מקבל על כך שכר, ולכן דחה את שכרו של פינחס לתחילת הפרשה הבאה...

הנה זה האבא (הרב יחזקאל שובקס)

כמה אלפי משפחות נמנות על קהילת "עם השם" במחוז קווינס בניו-יורק, בראשות הרב צבי אלמגור. רובן המוחלט גדלו על מסורת יהודית בסיסית בלבד, ולאחר עבודה מאומצת של הרב, התקרבו רבות לחיי תורה ומצוות. הקהילה הקימה מוסדות חינוך עבור הנוער, ואפילו "ישיבה" הוקמה עבור הילדים שחפצו להתמסר אך ורק ללימוד התורה.

באותה תקופה אודותיה נסוב סיפורנו, מנתה הישיבה כמאה ועשרים תלמידים. לקראת סוף שנת הלימודים, החליטו ראש הישיבה והצוות הרוחני להעניק לתלמידים פרס ערכי וחשוב מאוד: נסיעה לפולין ואוקראינה להשתטח על קברי אבות. ביום שני י"ד תמוז יצאו לדרך. מכל צוות העובדים בישיבה נשאר רק המזכיר אשר מסיבות אישיות נבצר ממנו להשתתף. באמצעי התקשורת הטרס-אטלנטיים הלקויים שהיו באותה תקופה, שימש המזכיר כצינור המקשר בין הישיבה לבין ההורים.

בערבו של היום השלישי קיבל המזכיר שיחת טלפון קצרצרה משגרירות ארה"ב באוקראינה. הוא שמע מילים מקוטעות אודות בור שנפער בכביש ואוטובוס שהתהפך. מתוך הדברים הצליח להבין שיש לכל הפחות הרוג אחד ועוד כמה פצועים קשה. השמועה הגיעה מהר מאוד לאוזני ההורים, ובהלה רבתי התחוללה. לאחר כמה שעות של בלבול מוחלט ודאגה מטורפת לשלום הילדים, הציע המזכיר להורים להתכנס באולם שעל ידי הישיבה, משם ינסו ליצור קשר עם בית החולים באוקראינה ולקבל ידיעה מסודרת. לאחר שעה קצרה התכנסו כולם, חיוורים, מבוהלים וטרופים. שקט מתוח שרר במקום. המזכיר התרוצץ כל העת ועדכן את הקהל בכל מה שידוע לו.

באותו זמן שהו בישיבה שני העובדים הנכרים של הישיבה, האבא והבן - ג'ורג וג'וני, ועסקו בצביעת בנין הישיבה. מן הצד עמדו וצפו בעשרות ההורים המבוהלים אשר הגיעו לישיבה. מתוך קטעי הדברים הצליחו לקלוט במה המדובר. כלפי חוץ המשיכו להעביר את המברשת על הקיר, אבל עיניהם ומחשבותיהם נדדו לתוך האולם ומה שמתרחש בפנים. פתאום ראו את המזכיר מגיע במרוצה ומכריז בשקט שם כל שהוא. סערה קשה פרצה בקרב הקהל. כעשרה אנשים מתוך הקהל, קמו כל אחד ממקומות מושבותיהם, והתקדמו לפינה הדרומית-מערבית של האולם כאשר הם בוכים ומתייפחים". אבא, מה קורה כאן?" - שאל ג'וני את אביו". נראה לי שהמזכיר ציין את שמו של ההרוג. כל האנשים שם בפינה הם בני המשפחה המורחבת כנראה. "לאחר כמה דקות הוסיף ואמר: "נראה לי שהם עדיין לא יודעים את השם הפרטי, כי כולם שם מאוד מודאגים ומבוהלים. "עברה שעה נוספת. הפועלים המשיכו לצבוע את אותו קיר, כי משם היה נוח לו להם יותר להציץ פנימה. שוב הגיע המזכיר במרוצה. כנראה שזה עתה קיבל ידיעה נוספת. הוא הכריז כמה מילים בכלל. פתאום נראה כיצד כל הטבעת שם בפינה מקיפה את אחד ההורים. כמה מהם מניחים יד על כתפיו, והוא עצמו ראשו מושפל ומתייפח בבכי קורע לב". אבא, האם אתה מצליח להבין מה קורה שם - "שאל ג'וני שוב". כן, כן, זה ברור לי. המזכיר הכריז עכשיו על שמו הפרטי של ההרוג. זה שם במרכז הוא האבא של ההרוג, מסביב עומדים אחים של האבא ובני משפחה נוספים. "ואז הגיע הרב. הוא שהה בעיר מרוחקת ולשמע הידיעה הזדרז להגיע מהר. הוא פגש את ג'ורג עומד בחוץ ומציץ פנימה. הרב שלא ידע כמעט כלום, ביקש לשמוע מג'ורג אם יש לו ידיעה כל שהיא אודות מה שאירע". כן, כן! - נענה ג'ורג - הנה שם בפינה, זה שכולם עומדים מסביבו, זה האבא של הילד שנהרג. מסביב עומדים כל בני המשפחה שלו. "לאחר כמה שעות מורטות עצבים, התברר ש"ההרוג" לא היה אלא פצוע אנוש, וברחמי שמים מרובים לאחר מאמצים מרובים ניצלו חייו.

בדרשת "סעודה שלישית" באותה שבת נשא הרב דברי הודאה ושבח לריבונו של עולם, שלמרות התאונה הקשה והפצועים הרבים יצאו כולם בחיים. יחד עם הדברים שילב כמה מילים של התעוררות". כאשר נכנסתי לאולם באותן שעות נוראיות - סיפר הרב - לא ידעתי כמעט כלום על המתרחש. הפועל הגוי ג'ורג, הוא זה שעדכן אותי. שאלתי אותו לאחר מכן איך ידע להצביע בדיוקנות כל כך על האבא של 'ההרוג' כביכול. הוא לא הבין את השאלה בכלל. הוא טען שזה היה ברור. וכה אמר לי: ראיתי מסביב אנשים שכבר קצת נרגעו, ורק שם בפינה עומדים אנשים עצובים כל כך, את האבא של הילד אי אפשר היה לפספס. ראיתי את הבכי שלו וכיצד כולם מנסים להרגיע אותו ולנחם אותו. היה ברור שהוא האבא". "דווקא הגוי הערל קלט היטב את התמונה - שאג הרב - כי ככל שהטרגדיה קרובה אליך יותר, כך גדול הכאב ורב הצער. " היה זה בשבת פרשת פינחס, וכך המשיך הרב ואמר: לאחר שפנחס קינא את קנאת ד' זכה לקבל את שכרו "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם". ויש להבין, לכאורה, פינחס בוודאי היה

זכאי לקבל את שכרו משמים, אבל מה זה קשור לשכר שניתן לזרעו אחריו ברית כהונת עולם? אלא אפשר לפרש כך: במעשה זמרי בן סלוא עמדו כל עם ישראל בוכים כמו שנאמר: 'והמה בוכים פתח אוהל מועד'. כולם הרגישו בני משפחה לצרה הגדולה של מעשה זמרי, אבל מי שהרגיש הכי קרוב לצער הגדול של האבא בשמים אשר כבודו חולל בראש חוצות, היה פינחס. הוא בעל הצרה. הטרגדיה הגדולה אירעה אצלו. ומשום כך קם מתוך העדה ויקח רומח בידו. "השכר שקיבל הייתה מידה כנגד מידה. מי שחש צער השכינה במידה כזאת, מגיע לו 'והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם'. הוא הרי שייך למשפחה הקרובה ביותר לשכינה.

בקנאו את קנאתי בתוכם (כה,יא) (אוהב תורה)

מה ענינה של תיבת "בתוכם" כאן?

באר ה"חתם סופר": הגמרא (ביצה כה ע"ב) אומרת: "ישראל עזים שבאמות". לעם ישראל יש עזות שבקדושה. פינחס ראה את זמרי נוהג בעזות מצח גדולה - מגיע עם המדינית לעיני משה רבנו ולעיני כל עדת בני ישראל, אל פתח אוהל מועד, ומתריס באזני משה רבנו: "משה, זו אסורה או מותרת, אם תאמר אסורה - בת יתרו מי התירה לך".

אמר פינחס קל וחמר: 'אם עד כדי כך היא עזות הרשעים לחטא - לא תהא לי עזות לקנא קנאת ה'?!' ונרמז הדבר בתיבת "בתוכם" - פינחס ראה את הקנאה [-העזות] אשר בתוך החוטאים, ולקח את העזות הזאת לקנאת ה'.

רבי מאיר שפירא מלובלין היה מבאר על פי אותו יסוד, את דברי רש"י בפרשת וישלח לגבי יעקב אבינו: "עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים". יעקב בא בטענות אל עצמו: אמנם תרי"ג מצוות שמרתי, אך עדין "לא למדתי ממעשיו הרעים" - לא הגעתי לדרגה של עשית המצוות באותה התלהבות שבה לבן עושה עברות...

פינחס בן אלעזר (כה,יא) (אוהב תורה)

כתוב בילקו"ש פרשת פינחס (רמז תשעא): אמר רבי שמעון בן לקיש: פינחס הוא אליהו.

בברכת המזון מבקשים אנו: "הרחמן הוא ישלח לנו ברכה בבית הזה ועל שלחן זה שאכלנו עליו", ומיד אחרי כן מוסיפים לבקש: "הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב". מדוע הבקשה על הברכה בבית נאמרת לפני הבקשה לביאת אליהו הנביא לבשרנו על הגאולה השלמה? אלא, שישנם אנשים המצפים למשיח רק כדי שיפתור את כל בעיותיהם הכלכליות, שימחק את המינוס בבנק וישפיע שפע של חיי רווחה חומריים... זו איננה צפייה אמיתית ונכונה למשיח!

לכן, קדם מבקשים ש"הרחמן ישלח לנו ברכה מרבה בבית הזה" - שנזכה לשפע גשמי, ועם כל זאת מבקשים שגם אז "הרחמן הוא ישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב ויבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות"

פנחס בן אלעזר וכו' - וכי לא ידעו השבטים ייחוסו? (כה,יא) (יעקב חלימי)

וברש"י: לפי שהיו השבטים מבזים אותו: הראיתם בן-פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז יהרוג נשיא שבט מישראל בא הכתוב וייחסו אחרי אהרן.

הקשה רבי שמואל מסלונים : כלום אלה המבזים לא ידעו שפנחס נכדו שלאהרן הוא, בוודאי ידעו, אלא בכל-זאת ניסו לבזותו ומה הועיל הכתוב בייחוסו?

כיוצא בזה שאל הרבי ר' הניך מאלכסנדר: הלא גם אלה אשר ביזו לפנחס ידעו שזמרי נתחייב מיתה ומה מקום לטענתם "יהרוג נשיא שבט מישראל" ?

ואם טענתם טענה, מה תשובה היא שהכתוב מיחסו אחרי אהרן, מה עניין לזה?

והשיבו שניהם בסגנון אחד: באו השבטים המבזים להטיל דופי בכוונה ובמניעים של פנחס, היו אומרים שהרגו פנחס לזמרי מתוך תאוות-רצח ולא לשם שמים, כי הלא בן-פוטי הוא, נצר למשפחת קצבים ורוצחי נפשות ואם נכשל זמרי בגילוי עריות, נכשל פנחס בשפיכות-דמים, שהיא חמורה לא פחות; ולכך בא הכתוב ליחסו אחרי אהרן, ללמדך שכל מה שעשה מכח אהרן זקנו עשה, אשר מדתו חסד וכל עבודתו בקרבנות בלתי לה' לבדו.

לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום" (כה,יא)

ישנה את האמרה הידועה, שלפלא הוא הדבר שלאחר שקוראים בתורה בשבת פרשת בלק על מעשה קנאותו של פינחס, מסיימים בזה את קריאת פרשת אותו שבוע. ואילו את סיפור הבטחת שכרו קוראים רק לשבת הבאה, בפרשת פינחס. וכי לא היה מן הראוי להוסיף את פרשת השכר לקריאת השבוע הקודם, ורק אחר כך להפסיק? אלא לימוד גדול רצתה התורה ללמדנו! כשאדם עושה מעשה קנאות ומקנא את קנאת ה' בתוך בני ישראל, אין למהר ולתת את שכרו. יש לבדוק תחילה מה הן סיבות קנאותו... מה הם המניעים שעומדים מאחורי המעשה, לאיזה מטרות הם נועדו... שבוע שלם יש לשבת על מדוכה זו, ורק אחר כך אפשר להכריז, כי הייתה זו קנאה לשם שמים ומגיע עליה שכר ברית שלום...

ובשם המגיד מישרים רבי מרדכי דרוק זי"ע מובא, כשרצה להסביר מהו קנאות אמתית היה אומר בצחות: כי הנה אצל פנחס (ברש"י סוף פרשת בלק) כתוב: "ראה מעשה וכו' ומיד ויקח

רמח בידו", והנה היום לדאבוננו רואים הרבה פעמים שקודם "לוקחים רמח ורק אחר כך מחפשים את המעשה"...

שלום

כינוס ראשי הדתות בקזחסטאן, סיוון תשע"ה.

הגאון הרב יצחק יוסף, הראשון לציון והרב הראשי לישראל מתכבד לישא דברים. הסכיתו היטב מה הוא אומר במעמד הבלתי - שגירתי הזה: שלוש פסיעות לאחור פוסע העם היהודי בשעת אמירת 'עושה שלום' עם תום תפילת העמידה. יש כאן, הטעים הראשון לציון, גם רמז עבה לדמותו וצביונו של השלום: ויתור. אל תצפה, הוא אמר, שברקימת השלום תשב על זרי הדפנה ותקבל על מגש של כסף את מבוקשך. ממש לא. השלום כרוך, מכורח, בויתור, או בלשון מדויקת יותר - בנסיגה של שלוש פסיעות אחורנית. שלום מחייב שכל אחד מהניצים יבוא לקראת רעהו בכדי להביא ליישור ההדורים ביניהם. אין ברירה אחרת. אין.

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו" [כ"ה, י"א] (עונג שבת, גליון 1738)

בפרשת ויחי אומר יעקב אבינו לבניו את אשר יקרא אותם באחרית הימים. לשמעון ולוי אומר יעקב "בסדם אל תבא נפשי, בקהלם אל תחד כבדי, כי באפם הרגו איש... אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל". מפרש"י "אין לך עניים סופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון, כדי שיהיו נפוצים, ושבטו של לוי עשאו מחזור על הגרנות לתרומות ומעשרות". נשאלת השאלה מדוע בחר ה' לקיים את דברי יעקב בשמעון בדרך קשה, וללוי בצורה מרוממת ונעלה, דרך כבוד, במה נבדל לוי משמעון. משה רבינו מגלה לנו מדוע נבחרו בני לוי לעבודת המקדש, "ללוי אמר תמיד ואוריד לאיש חסידך... האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר" וכו', דהיינו מכיוון שבני לוי לא השתתפו בחטא העגל, והם לקחו איש חרבו והרגו איש את רעהו, כמו שאביהם לוי לקח חרב להרוג בשכם, הם חוגרים לנקום את נקמת ה', משום כך נבחרו לשרת בקודש, בחטא העגל הוכיחו בני לוי שהכעס שלהם חדור בקנאה אמתית לקדושת ה' ולכבודו. תגובה תקיפה כעין זו של מעשה שכם יכולה להיות מכעס ספונטני, אבל יכולה היא לנבוע מקנאה אמתית לקדושה וטהרה, לקנא קנאת ה', למרות שיעקב מגנה את מעשיהם, אבל בחטא העגל הראו בני לוי שהתכונה הבסיסית היא קנאה לשם שמים ולא קנאה ספונטנית. וכך גם אצלנו, בזמן שעמ"י מתחיל לזנות עם בנות מואב, אז מתגלה במלואו ההבדל שבין שמעון ולוי. פנחס משבט לוי התמלא רוח קנאה והורג את זמרי השמעוני, זהו ההבדל בין פנחס בן אלעזר לבין זמרי נשיא בית אב לשמעוני.

"בקנאו את קנאתי בתוכם" (כה.יא)

שאלה: בתוך מי?

מתרץ ר' לוי יצחק מברדיטשב (היה סגורם של ישראל. כשהיה רואה את בעלי העגלות מגזרים את האופן באמצע תפילה עם טלית ותפילין היה אומר: תראה ריבוננו של עולם, טרודים בפרנסה אבל בכל זאת מתפללים... מה היה אומר היום שבאמצע חזרת הש"ץ עונים לפלאפונים? תראה, באמצע השוק הקימו בית כנסת...)

אז הוא אומר שלא רק פנחס היה בסדר וזה הפריע לו שנשיא שבט עושה דבר כזה, כולם התפוצצו מבפנים אבל פחדו להוציא החוצה חוץ מאחד - פנחס. וזהו "בתוכם" - בתוך כל אחד היה הכעס על נשיא שבט שמעון.

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי..." (כה.יא)

הנה בתיבת מחצית השקל, האות האמצעית מתיבת מחצית היא צ' והיא מרמזת על צדקה. ואותיות ח"י סמוכות לה (ח 'לפני הצ' וי' אחרי הצ') ואותיות מת רחוקות ממנה (מ' בתחילת המילה ות' בסוף המילה) לומר לך שע"י הצדקה יהיה קרוב לחיים ורחוק מהמוות ככתוב "צדקה תציל ממוות".

והנה פנחס הצדיק הכניס את עצמו בסכנה לקנאות קנאת ה' צבאות, ואין לך צדקה גדולה מזו, ובזה השיב את חמתי, כלומר השיב את אותיות "חמתי", כי תיבת חמתי היא להיפך מתיבת מחצית, שאותיות "מת" קרובים זה לזה ואותיות "חי" רחוקות ואלמלא הוא שהשיב את חמתי לא הייתה ח"ו תקומה לישראל, אך השיב את "חי".

"לכן הנני נותן לו את בריתי שלום" ? (כה.יב)

זכותו של פנחס

נשאלת שאלה:

מדוע זכה פנחס למה שלא זכה משה רבינו שנאמר בו: "לולא משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית" ולא פעם אחד עשה כמעשה פנחס, אלא פעמים רבות הציל את בנ"י והשיב חמת ה' מעליהם - גם בעגל וגם במרגלים - ולא הובטח בברית שלום כמו שהובטח?

וההסבר ע"פ משל:

לאדם שהיו לו הרבה בעלי חובות, ובכל פעם שבאו היה חבר אחד משפיע עליהם שיאריכו את זמן הפירעון לעוד חודש. לאותו בעל חוב היה אהוב אחד שכשראה את מצבו הגיע עם כל בעלי החוב, הוא שילם את הכל וקרע את שטר החוב. בראות הלווה שהחוב נפרע כליל הודה לו מקרב לב ובירכו בכל הברכות. בנו שאל אותו מדוע לא נהג כך עם חברו שדחה את כולם כל חודש?

השיב לו האב: הראשון דחה את החוב אבל עדיין נשאר חוב, וזה השני פטר אותי לגמרי וקרע את כל שטרי החובות לכן לו נאה לשבח...

כן הוא הנמשל:

במעשה העגל משה דחה את הפורענות, שנאמר "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו", אבל לא בטלה לגמרי כמו שכתוב "וביום פקדי ופקדתי עליהם". מה שאין כן בפנחס שהלך החוב לגמרי לכן דווקא לו ה' נתן את בריתו שלום...

"לכן אמר הנני נותן לו את בריתי שלום" (כה, יב)

התורה מתארת את השכר הגדול שקיבל פנחס, על מעשהו הנועז – קנאת ה'. נשאלת השאלה: לכאורה היו כאלו שהרגו הרבה אנשים שמרדו בה', מדוע דווקא פנחס עלה בשכרו על כולם?!

על מנת להבין מה זיכה אותו בשכר כה גדול נביא סיפור שימחיש זאת:

בעיר רבאט גר יהודי בשם שמעון שטרית, שמעון היה עני מרוד שהשתכר בעמל כפיו מהיד לפה. יום אחד חשקה נפשו באגרטל יפה שיפאר את ביתו. הוא אסף פרוטה לפרוטה ומשהצטבר הסכום המבוקש, הוא שם פעמיו אל השוק. הוא דמיין לעצמו איך יראה הבית עם האגרטל החדש, במהלך כל הדרך אל הדוכן של רחמים בשוק, אך כשהגיע לשוק, לדאבון ליבו, לרחמים לא נשאר מאומה – הכול נמכר! לא נורא שמעון, תבוא בעוד שבועיים אני מקבל סחורה חדשה ויפה. – זעק לעברו רחמים. מה שבועיים? אין לך משהו למכור לי?! – התחנן שמעון. רחמים ריחם עליו ואמר לו: "ראה יש לי אגרטל ישן מאוד – קח אותו ברבע מחיר מחדש, ובעוד שבועיים אני ימכור לך משהוא חדש. האגרטל שרחמים מכר לו היה עתיק מאוד, ושמעון התנחם בו כמוצא שלל רב. יעקב, העשיר של העיר, שגר בסמיכות לשמעון ראה את שמעון עם כד הענתיקה והחליט לחמוד לצון, הוא קרא לעברו: "שמעון, אגרטל כזה מתאים לאוצרות המלך – תן את זה למלך והוא ישמח" שמעון לא חשב פעמיים – "לשמח את המלך! – איזו זכות – !!!" ומיד הוא שם פעמיו היישר אל הארמון המלך כשהוא צועק לשומרים: "בבקשה תתנו לי להיכנס למלך, הבאתי מתנה למלך!" המלך אידריס, לשנייה היה המום – "יהודי מביא למלך מתנה –

אין זה כי אם אגרטל עתיק ויקר עד למאוד!" – חשב לעצמו. מיד הוא הורה למשרתיו להביא לשמעון שק מלא מטבעות זהב!

שמעון חזר לביתו עשיר, ומאז הפך ל"גביר שמעון"! שמעון ניגש לשכנו, יעקב העשיר והודה לו על העצה. יעקב העשיר היה המום, אבל ראש עסקי היה לו, מיד הלך וקנה כד מצופה ביהלומים ואבנים יקרות ושם פעמיו אל ארמון המלך. המלך התרגש כל כך, וחשב לעצמו: "במה אוכל לגמול טובה לאחד שהביא לי מתנה שכזו ובוודאי שלא חסר לו כלום?"! "הוא הורה למשרתיו להביא לו מחדר האוצרות משהו נדיר ויקר ערך. לא עברו כמה דקות ויעקב העשיר יצא מהארמון עם האגרטל הישן של שמעון.

פנחס זכה בשכר כל כך גדול כיוון שמעשהו היה לשם שמים, הוא לא חשב על התועלת שתצא לו מזה אלא מה הקב"ה ירוויח מזה, ושכרו היה בהתאם.

לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום (כה, יב) (תורת משה לחת"ס)

במדרש רבה: "בדין שיטול שכרו. "יש להבין למה בדין הוא שיטול שכרו, והרי כלל הוא בחז"ל ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא? מתרץ החתם סופר, שהטעם ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא הוא מפני ש"שכר מצוה מצוה", דהיינו שהצדיק שעובד ד' אינו מתאוה לשום שכר כלל רק מקווה מתי יזכה שתגיע שוב מצוה זו לידו, והנה כאן שהמצווה הייתה שהרג בועל ארמית ודאי שלא בקש פנחס שיבא עוד מצוה כזו לידו שיבעל נשיא בישראל ארמית, א"כ בדין הוא שייטול שכרו דשכר מצוה מצוה לא שייך כאן.

והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם (כ"ה - י"ג) (סיפורי צדיקים, עלון 159)

מסופר: באחת העיירות בגאליציה המזרחית, פרצה פעם מחלוקת עזה בקרב ראשי הקהילה עם פטירת המרא דאתרא, מי ראוי לשב על כיסא הרבנות שנתפנה? והגיעו הדברים לידי כך שגם בשעת ההלוויה של הרב שנפטר, ותוך כדי השמעת ההספדים, ניטש ריב קולני בקהל בשאלת ממלא מקומו של רבם. הגיב על כך הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זיע"א ואמר: עתה נתחוויר לי פשר הברכה שהעניק ה' לפינחס "הנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו אחריו" לכאורה תמוה הדבר, מהי השייכות בין שני חלקי הבטחה זו שמבטיח הקדוש ברוך הוא לפנחס? אלא בידוע שהשטן המקטרג מרקד במיוחד כשמגיעים למצב של מתפשטת אז כלהבה גדולה הפורצת "ולזרעו אחריו", ואש המחלוקת לכל עבר. משום כך באה הברכה לפנחס בן אלעזר שברית השלום המוענקת לו בחסדי השם יתברך, תהיה לו ולזרעו אחריו, ולא תפרוץ כל מחלוקת בשאלת ממלא מקומו לאחר שנות חייו בעולם הזה.

תחת אשר קנא לא-לקיו (כה, יג) (בני זלץ)

דרכו של כל חוטא, להתלות בזולת ולומר: "ההוא גם כן עשה כך". לפיכך, הכריז השי"ת את עשרת הדברות בלשון יחיד, כדי שיהא דומה על כל אחד ואחד מישראל, כאילו ניתנה התורה לו בלבד ואין לו להשגיח באחרים.

והנה, פנחס בוודאי עשוי היה להשגיח במשה ואהרן ושבעים הזקנים ולומר: אם הם היו מחשים ואינם נוקפים אצבע, למה לי אפוא להיות ירא שמים יותר מהם? ובכל זאת לא התחשב בכך, כי אם עשה את אשר מצא לנחוץ לעשות לכבוד השי"ת. לפיכך נאמר: "אֲשֶׁר קָנָא לֹא-לְקִיּוֹ", דומה היה עליו באותה שעה כאילו רק א-לוקיו שלו הוא; וחובה מוטלת עליו לקנא לכבודו, אף כי איש אינו עושה זאת.

תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל (כה, יג). (אגרא דפירקא - אות קמ"ו)

אמר הרה"ק רבי שלמה מקארלין הי"ד איתא במדרש, בשעה שאמר הקב"ה לאליהו שיצטרך להיות בכל ברית שבישראל, אמר אליהו, אתה ידעת שאני מקנא לשמך ית', הנה אם יהיה הבעל ברית בעל עבירה לא אוכל לסבול להיות שם, והבטיחו השי"ת שיכפר לבעל הברית ואז יהא ריקן מעבירות, והשיב עוד אפשר יהיה המוהל בעל עבירה, הבטיחו השי"ת שיכפר גם לו, השיב עוד אפשר יהיו הקהל העומדים שם בעלי עבירות ולא אוכל לסבול, הבטיחו השי"ת שיכפר לכל הקהל.

ונראה לי שזה היא מה שמרומז בפנחס הוא אליהו, "תחת אשר קנא לא-לקיו ויכפר על בני ישראל" דהואיל ומדתו קנאה והוצרך להיות אצל כל ברית ולא יוכל לסבול, עי"ז גורם הכפרה לישראל כי הוצרך השי"ת להבטיחו כנ"ל.

זמרי בן סלוא וגו' (כה, יד).

בפראנקפורט שבה שימש כרב ואב"ד הגאון רבי פנחס הלוי הורוויץ (ההפלא"ה) היה חזן שלא הצטיין ביראת שמים, אבל המון העם העריץ אותו בגלל קולו הנפלא. החזן התייהר ורצה ששכרו לא יהיה פחות מזה של הרב.

התבטא עליו אחד מראשי הקהל, שהיה למדן וירא שמים: החזן שלנו עושה מעשה זמרי (מלשון זמר) ומבקש שכר כפנחס.

"צורר את המדינים... כי צוררים הם לכם" (כה, יז) (גד שכטמן)

במדרש (במדב"ר כא, ד) אמרו חז"ל שתי אומות קידמו את ישראל בחרב (מצרים ואדום) ונענשו שלא לבוא בקהל ה' עד ג' דורות. לעומתן, שתי אומות קידמו את ישראל בעבירה (עמון

ומואב) ובשל כך נענשו שלא לבוא עד עולם בקהל ה'. והמפרשים תמהים: הרי מפורש בתורה שהסיבה שלא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה', היא (דברים כג, ה) "על דבר אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים". ומדוע אמר המדרש שהעונש הוא בשל כך שהחטיאו את ישראל?

מבאר ה"כלי יקר" ששני הטעמים - חד הם. וכך פתרוננו: ההיגיון אומר שעל כך שלא קידמו את ישראל בלחם ובמים, אין מגיע עונש כה גדול שלעולם לא יוכלו להצטרף לעם ה'. אלא מאי? ידעו עמון ומואב שעם ישראל באים מן הדרך, והם רעבים, עייפים וצמאים. במצב שכזה, רוצים הם להכניס משהו לפיהם ואינם מדקדקים בכשרות. לכך לא קידמו את ישראל בלחם ובמים הכשרים למאכל, על מנת שיתאוו ישראל לזבחי עבודה זרה וליין נסך, ועל ידי אכילה זו שתגרום להם טשטוש ובלבול - יצליחו בנות עמון ומואב להחטיא את ישראל. לכן הטעם שלא קידמו בלחם ובמים, הוא מאותו טעם שרצו להחטיא את אבותינו. על כן נכרתו עמון ומואב לנצח מהאפשרות להצטרף אי פעם לעם ה'.

צרור את המדיינים והכיתם אותם (כה', יז)'

פסוק זה נדרש נפלא ע"י ה'אמרי חיים' מויז'ניץ זיע"א : התורה מורה לנו לצרור דהיינו לתעב את המדיינים - הם בעלי הריב והמדון ומחרחרי המחלוקת למיניהם. ומדוע? כי צוררים הם לכם' הם גורמים לעם ישראל נזק וחורבן 'בנכליהם' שזה גרוע יותר מאשר 'על דבר פעור' - עבודה זרה 'ועל דבר כזבי' - גילוי עריות. כי כידוע בית המקדש הראשון נחרב בעוון עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים ונבנה לאחר שבעים שנה. ואילו בעוון מחלוקת, מדון ושנאת חינום אנו כבר כאלפיים שנה בגלות על חורבן בית המקדש השני.

"ובני קרח לא מתו" [כו, יא]. כוחה של תשובה. (עולמות של טוהר).

בני קורח הרהרו בתשובה ועל כן נתבצר להם מקום גבוה בגן עדן. ולפלא הרי הם היו בעצה תחילה כפי שאומר המדרש! (במ"ר סנהדרין קי) הם היו היוזמים, המסיתים, המדיחים, והכופרים בכל התורה כולה ובגלל הרהור תשובה הם ניצולים? פלא פלאים!!! הרהור תשובה בסה"כ זו עדיין לא תשובה ממש רק רחש ליבם בתשובה ומיד קיבלם, ולא רק זאת – איזו תשובה הם עשו: הבה נבדוק היכן ומתי היא נעשתה, וכי זו תשובה כאשר שם למעלה בגיהנום שאול פתוחה מתחתיהם ואש מלהטת סביבתם ולא יכלו אף להתוודות בפיהם ועם כל זאת מיד קיבלם הקב"ה. מכאן אנו יכולים להסיק מסקנה ברורה עד היכן מגיע כוחה של תשובה להעלות את האדם בהרהור קל שבקלים. כאשר אבדה כל תקווה, כאשר אין שום סיכוי בעולם שהוא יחזור למוטב, הנה שם

בגיהנום, רגע לפני הסוף, בשנייה האחרונה לפני הירידה לתהום הם נעצרים ונתבצר להם מקום גבוה בגן עדן.

כיום אנו רואים שרבים מעמי הארץ מתנהגים כבני קורח, עוצמים עיניהם מראות את כל ההתדרדרות הנוראה שלהם ושל ילדיהם. ודווקא בזמננו יש אפשרות להינצל! יש אפשרויות רבות לשוב בתשובה – חסרה רק תעוזה קטנה של שינוי הדרך. רבים כבר שבו – זמרים, שחקנים, אישים מפורסמים ברגע אחד של החלטה נכונה נתבצר להם מקום גבוה אצל היושב במרומים (אור דניאל).

על מנת להמחיש את הדברים, המעשה הנפלא שלפנינו ממחיש את זאת ביתר שאת: שולמית זליקוביץ, בת חמישים ושתיים, היא אם טובה ואהובה לחמישה, וסבתא מסורה לעשרים וחמישה כ"י. אישה מצליחה, אינטליגנטית, וכמובן חרדית, יראת שמים ומקפידה על קלה כבחמורה. היא מורה במקצועה, והרי הוא מחייב אותה להיות לבושה בקפידה. ואכן, לא יהיו לכם טענות עליה. היא לא תפסח על ביקור חודשי אצל הפאנית לריענון הפאה. היא גם לא תפסח על ביקור דו חדשי בחנות בגדים אלגנטית, כמובן. בקיצור: אישה מצליחה, פעלתנית, שפחות או יותר הכל "הולך" אצלה לפי התכנון.

עד ש — — — היא לא חשה בטוב. הגב כאב קצת, קצת יותר ואף מאד. בצילום התברר שאין זה דבר נורא, ב"ה, רק פצע פנימי עם מוגלה, אך חייבים לנתח כדי להוציא את המוגלה. נקבע לה תור, היא הגיעה כשעתיים קודם, אף הספיקה לומר כמחצית מספר התהילים עד שהוכנסה לחדר הניתוח. היא הורדמה בהרדמה מקומית, ובנוסף לכך — זריקת טשטוש כללית. הניתוח עצמו ארך כחמש-עשרה דקות בלבד, ומיד לאחריו היא התעוררה. הרופאים, כפי הנראה, לא חשו בכך, ועל כן העזו לדוח זה לזה על מה שגילו בשעת הניתוח, ואשר עקב כך הם גזרו לה חיים לשבועיים נוספים בלבד! אמנם, הניתוח עצמו הצליח, אך בכל זאת בעוד שבועיים לכל היותר — היא כבר תהיה במקום אחר.

שולמית הייתה מטושטשת, המומה, מזעזעת ומה לא. "היא תעמיד אותם למשפט", הייתה המחשבה הראשונית. אך במחשבה שנייה הבינה כי התור שיקבע למשפט הוא בעוד חודשיים לפחות... מה עושים? להתייאש? מה תרוויח מכך? היא החליטה: היא "תתפוס" יוזמה. היא תנצל את השבועיים שנותרו לה. היא תכין צידנית מלאה זכויות, כדי שתבוא ב"מזוודה מלאה" לבית דין של מעלה.

כעבור יום אחד בלבד היא השתחררה. היא לא הבינה מדוע. כיצד משחררים חולה שנותרו לו רק שבועיים לחיות? אך היא לא שאלה שאלות. מצבה הכללי היה טוב, הייתה מעט חלשה,

אך נחושה. היא החליטה, כי לא תספר לבעלה על הידיעה הנוראה. למה תגרום לו צער כזה שבועיים מראש? עוד יהיו לו די ימי צער בלעדיה.

מיד כשחזרה הביתה, אמרה לבעלה: מה דעתך לפתוח גמ"ח לעריסות? – מדוע? שאל בתמיהה. אהמ... כהודיה על הניתוח שהצליח. נחשוב על כך – אמר בעלה. לא, אני מבקשת ממך עכשיו. לא מחרתיים ולא מחר, היום. ובלבה חשבה: אם לא עכשיו אימתי?

בעלה, אברך יקר, ראה שאשתו כה חפצה להודות לה' על הצלחת הניתוח, והסכים. עוד באותו היום קנתה שולמית שתים-עשרה עריסות. למחרת כמעט לא נותרה בבית עריסה, ב"ה, רובן היו בשימוש.

שולמית התאוששה לגמרי מהניתוח. החליטה, וגם קיימה: היא גמרה בכל יום את התהילים היומי, הוסיפה גם תפילת ערבית, עבתה את הגרביים מארבעים דנייר לשבעים דנייר, האריכה את החצאית והשרוולים, כיסתה את הפאה... זו אינה העת לחיות על הקו האדום. הגיע הזמן להיות לכתחילה! אמרה ועשתה. אמנם, היה קצת חם, אך כשיודעים שמדובר על שבוע וחצי בלבד – מה זה לעומת חום הגיהנום? היא ממש חיפשה מצוות. וכשמחפשים – מוצאים. תרמה אוכל מבושל למשפחות נזקקות, ביקשה מחילה על כל המריבות הנשכחות. הדבר אינו נעים, לפעמים הוא אף מביש, אך היא לא היססה. הרי אם לא תבקש מחילה עכשיו – בעוד שבועיים כל חברי בית דין של מעלה ישמעו על כך, ואז הבושה תהיה הרבה יותר נוראה. היא הלכה מחברה לחברה, לשכנות, לבעלת המכולת ולאישה שאצלה קנתה חיתולים, מכולם היא ביקשה בתחנונים מחילה על... ועל... ועל...

נותרו שלושה ימים בלבד... שולמית מוטרדת מאוד – "במה אקדם ובמה אבוא לפני הבורא ובידי אין מעש להצטדק"? היא חייבת לעשות משהו רציני, שינוי שיחולל תהפוכה משמעותית. היא רוצה זכויות ברמה אחרת.

היא פתחה במבצע נועז. היא פרסמה כי היא מתקנת חינם אין כסף חצאיות צרות או קצרות והופכת אותן לחצאיות רחבות וארוכות. נשים רבות שמחו על ההזדמנות להפוך לנשים כשרות וצנועות מבלי להוציא ממון, והיא הרוויחה מטמון... שתים-עשרה חצאיות היא תקנה, ובלבה הרהרה: עולמי אני קונה...

נותרו יומיים בלבד... שולמית ממשיכה במבצע מאמש, ומוסיפה נדבך חדש: מארגנת "חברותות" ללימוד הלכות הצניעות, בנוסף לתהילים היומי, צדקה וחסד, שהשתדלה לקיים בכל יכולתה.

הגיע היום האחרון... – שולמית מרוגשת כולה, היא חשה כי הנה... אולי כרגע, ואולי בעוד שעה, ובינתיים – חבל על כל דקה. היא ממשיכה לנצל את זמנה, נזכרת לבקש עוד בקשת מחילה מהשכנה, ממשיכה במבצעי הצניעות, מוסיפה גם לרשום נשים למבצעי "שעת שמירת לשון", כי הרי גם זה ירשם בדף הזכות בבנק למעלה. עוד מעט היא כבר תראה את הדף... הגיע הלילה.

ללכת לישון? לא יתכן. היא ממשיכה, גורפת הון רוחני בכמויות כאלו שבשנתיים לא הספיקה. היא עייפה... אך לישון?! הס מלהזכיר! לבסוף נכנעה, קראה קריאת שמע בכוונה גדולה ובבכיות נוראות: ריבונו של עולם! הריני מוחלת... שלא אחטא עוד... הוסיפה גם ויידוי של יום הכיפורים, קבלת עול מלכות שמים ועלתה על יצוע.

הגיע הבוקר, והנה – היא מתעוררת! היכן אני? – המקום מדי מוכר, אני עדיין כאן? "מודה אני לפניך..." – מעולם לא אמרה מילים אלו בכוונה גדולה כל-כך כמו הפעם, "שהחזרת בי נשמת!" היא חשבה: אפשר שטעיתי בחישוב הימים, והכוונה הייתה לשבועיים לאחר החלמתי. נו, אנצל גם יום זה. ואכן, – מה שהספיקה ביום זה – יכלה העט, ולא יכלה סיפור הדברים. ושוב הגיע הלילה, קראה קריאת שמע בכוונה, ויידוי בבכיות, היא נרדמה.

שוב – היא התעוררה! "מודה אני..." בכוונה כפולה ומכופלת, הן קיבלתי יום נוסף של חיים בחינם! כנראה עדיין לא הספקתי למלא את כף הזכויות, היא מוסיפה עוד כהנה וכהנה.

עברו ארבעה ימים. היא מרגישה שאינה מסוגלת לעמוד בלחץ הנפשי, והיא מתקשרת לרופא המנתח: "שלום, מדברת גב' זליקוביץ. האם הפרופסור זוכר אותי?!"

– "ודאי, מה העניין?" – "רציתי לברר משהו, אבל אנא! ענה לי בכנות גמורה!"
 – "כן, בבקשה, משהו אינו בסדר בגב?" – "ב"ה, הגב בסדר גמור, אך... אך גם אני בסדר גמור!" – "ומהו ה'אך' שבכך?" – "והרי ביקשתי שתענה לי בכוונה!"
 – "נו, גברת, אנא קצרי בדברייך, מה רצונך?"
 – "ובכן, מה בעניין השיחה שלך עם האסיסטנט בשעת הניתוח, בקשר לאורך החיים שנותר לי?" – "מה?! אינני מבין כלל את דברייך, הסבירי!"
 – "ובכן, אני שמעתי בפרוש שאמרת לעוזר שלך, כי גיליתם משהו מפחיד בגבי... ונותרו לי שבועיים בלבד. וכבר התכוונתי מבחינה נפשית לכך, ובינתיים – תודה לאל, הרי אני עדיין חיה!" – "על מה את מדברת? הרי אלה הם ממש דיבורי הבל! את היית עדיין מטושטשת, וכפי הנראה נרדמת וחלמת, והרי אינני פותר חלומות!"

– "וכי לא אמרת שבעוד שבועיים אעבור לעולם האמת?"
 – "אני מצטער, גברתי, אך מבחינתי נותרו לך עוד שנים רבות בעולם השקר והדמיון..."

שולמית הייתה המומה, אך כעבור רגע – התעשתה והחליטה כי היא תשתדל לשמור ככל האפשר על קבלותיה ופעליה בשבועיים האחרונים, כי האם באמת יודע האדם מתי יבוא יומו?! הרי כבר אמרו חז"ל: "שוב יום אחד לפני מיתתך". היא גם הגיעה למסקנה כי הכוחות הרבים של הנפש אינם מנוצלים כלל. רק בשעת לחץ הם מתגלים. ועם הכוחות שגילתה תשתדל להמשיך תמיד באותם המעשים, כדי שכף הזכויות תכריע.

ובני קרח לא מתו [כו, יא].

איתא בספה"ק למרות שקרח קיבל עונש כזה על מחלוקת, לצערנו הרב 'לא מתו', ועדיין עושים מחלוקת רח"ל, ושכחו את מה שמענישים ע"ז, ולא לומדים לקח, ומנסים לומר שהם מתכוונים לשם שמים.

"בני גד למשפחותם לצפון משפחת הצפוני, לחגי משפחת החגי, לשוני משפחת השוני" (כו, טו) (אפריון שלמה גליון 81)

כשהגמרא במסכת שבת דורשת את האותיות היא אומרת על אותיות ג' ד' – גמול דלים! חלק מה-א'-ב' של יהודי זה גמילות חסדים, לעזור לדל, למסכן, לאומלל – לעשות חסד!

מעשה שהיה: יהודי, איש עסקים נכבד, פנה לחבר שלו וביקש הלוואה, ואתם מבינים שהוא לא היה צריך 1,000 דולר... מדובר על אדם שהעסקים שלו נפלו והוא היה צריך ישועה מהר, לפני שהכל יתמוטט, אז היה מדובר שם על כמה מאות אלפים... החבר שלו נענה בחיוב, אבל בתנאי שיהיו ערבים. אמר לו היהודי: אם יהיה לי ערבים אני כבר לא אצטרך את ההלוואה שלך... אם בעולם העסקים ידעו שאני לווה כסף ואני בצרות, כבר אף אחד לא יעשה איתי עסקים... אמר לו החבר שלו: זה לא שייך... בלי ערבים אין הלוואה. אמר לו היהודי: הקב"ה יהיה ערב! "בסדר, מקובל עלי!", אמר החבר. עשו שטר הלוואה בלי ערבים.

הגיע זמן הפירעון, מתקשר המלווה לחבר שלו: "נו... העניינים הסתדרו?". והמסכן התחיל לגמגם.. עוד לא, אני צריך עוד זמן...מה עשה? אמר: אני אפנה לערב. פנה לקב"ה ואמר לו: ריבונו של עולם, אני נתתי לו סכום כסף אדיר, ואין לו להחזיר לי, אבל הוא אמר שאתה הערב שלו, אז תחזיר לי, אבל אני לא מבקש את הכסף... יש לי בת מבוגרת בבית... תפנה אותה! לא עבר זמן רב, והבת התארסה והתחתנה.

אחרי חודשים רבים, מגיע הלווה לחבר שלו, ובידו סכום הכסף של ההלוואה... אמר לו המלווה: "אני מצטער, אני לא גובה פעמיים...". מה זאת אומרת? סיפר לו את כל הסיפור. החלו להתווכח... בסוף הלכו לדין תורה. ובית דין פסקו שאת כל הכסף ייתנו לחקלאים שומרי שביעית.

דע לך כשאתה גומל דלים, אתה קודם כל גומל טוב לעצמך! ומה הם הכללים של גמילות חסדים? על מה צריך להקפיד? דבר ראשון מתן בסתר. ככל שפחות אנשים ידעו על זה שאתה נותן, כך המצווה יותר גדולה, וכך השכר עליה רב יותר! הדבר השני, תיתן עם פנים שמחות, אל תעשה ט' באב מהעניין הזה... "הלוך ילך ובכה, נשא משך הזרע" – אם אדם נותן 100 שקל לצדקה עם פנים בוכות, הוא יקבל את הזרע, מה שהוא השקיע – 100 שקל. אבל אם הוא "בא יבא ברינה", הוא עושה את זה עם פנים שמחות, אז "נושא אלומותיו" – הקב"ה לוקח את הצדקה שלו, זורע אותה, וזה מצמיח אלומות-אלומות... דבר שלישי-לא מספיק לתת פעם אחת, צריך לתת הרבה פעמים. אומר המאור ושמשי: "בני גד למשפחותם לצפון משפחת הצפוני, לחגי משפחת החגי, לשוני משפחת השוני". כשאתה מדבר על 'גד' – גומל דלים, תעשה את זה צפוני – בסתר. וגם תעשה את בשמחה, תעשה מזה חג – חגי. ואל תשכח את משפח השוני – לתת ולשנות... כל הזמן תיתן.

כן בנות צלפחד דוברות (כו, לג) (עדי וילה)

הכוונה קובעת

ישבו חסידים עם רבי נחום-ישראל מליפנה ושוחחו על המוני בית-ישראל שמשחרים לפתחם של צדיקים, וכל מעיינם בצורכיהם הגשמיים בלבד.

נענה הצדיק ואמר: "כאשר יהודי מבקש גשמיות, וודאי שכוונתו היא לשם שמים ע"מ שיוכל לקיים מצוות ומעשים טובים ולגדל את ילדיו לתורה ולמצוות".

והוסיף: "כשבאו בנות צלפחד אל משה וביקשו לקבל את נחלת אביהן, פירש משה את כוונתן לשם שמים שעל-ידי העושר יוכלו לעבוד את ה'.

וזה מה שנאמר: 'ויקרב משה את משפטן לפני ה' הוא 'קירב' את תביעתן אל ה' ופירשה כשאיפה להתקרבות לקב"ה. ועל כך ענה לו הקב"ה: 'כן בנות צלפחד דוברות' זו אכן כוונתן האמתית".

וְצִלְפָּחַד בֶּן חֶפְרָה לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפָּחַד מַחֲלָה וְנָעָה חֲגִלָּה מִלֶּכָּה וְתִרְצָה (כו, לג). (ארוך העדות (ח"ב עמ' קנד)

מסופר על אשת הג"ר שאול מאמסטרדם זצ"ל, שהתפרסמה בנעוריה בחוכמתה ובגאונותה, והייתה לומדת הרבה, ואחר נישואיה הפסיקה לימודיה מחמת עול הטיפול בילדיה.

כאשר שאלו אותה על כך, השיבה ואמרה: בנות צלפחד נמנו בכל פעם לפי סדר חכמתן, ובסוף פרשת מסעי (במדבר לו, יא) נמנו לפי תולדותיהן, היינו לפי הגיל, ומדוע? - אלא כיוון שהתחתנו שוב חכמתן אינה תופסת מקום, כי 'אידישע מאמע' היא זאת שעסוקה בטיפול עם ילדיה ולא לפי רוב חוכמתה.

"אלה בני בנימין" (כו, מא) (חפץ חיים)

לבנימין היו עשרה בנים (בראשית מו, כא) ולדן היה רק אחד – חושים, והבן היחיד הזה היה חרש (סוטה יג), ואף על פי כן היה מרובה באוכלוסין יותר מבנימין שהיו לו עשרה בנים. מכאן יש ללמוד שמי שה' חפץ בו, יכול להצליחו על ידי בן אחד יותר ממי שיש לו עשרה בנים. וכן לגבי עושר ונכסים: יש עני מצליח ושמח בחלקו, ולהיפך יש עשיר – מסכן. והכל הקב"ה עושה.

אלה תחלק הארץ (כו, נג) (עדי וילך)

שלא תתחדש המחלוקת

כותב רבי מנחם הכהן רפא בעל"מ **"מנחה בלולה"**: "זריזים הקדימו לסדר למפרע סדרי חלוקת הארץ דבר דבור על אופניו ומקומו בשלום, שלא תתחדש המחלוקת בישראל לאחר כיבוש הארץ, שמקצתם יאמרו: אנחנו טרחנו יותר במלחמת הכיבוש, ומקצתם יאמרו: אנחנו הצלחנו יותר בהבאת הניצחון, ויבקשו חלק גדול יותר במשמני הארץ. לכן הקדימו לסדר החלוקה עובר לכיבוש שידעו כולם שהכל שווים, אלה ואלה, דין העובר חלוץ בחזית כדין המאסף למחנה, דין העושה בעורף כדין היוצא למערכה.

"לאלה תחלק את הארץ, לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו, איש לפי פקודיו יותן נחלתו". (כו, נג) (אפריון שלמה גיליון 81)

מעשה היה ביהודי אחד שסבל הרבה בחיים שלו והגיע לרבנו הקדוש החיד"א! החיד"א הורה לו לשכב ולעצום עיניים... ופתאום הוא מרגיש שהנשמה שלו מתנתקת מהגוף, ועולה למעלה אל עבר העולם העליון... הגיע לשם, מיד הכניסוהו לבית דין, והנה עורכים לו משפט.

פתאום הוא שם לב שמלא אבירים שחורים רכובים על סוסים שחורים דוהרים לתוך אולם הבית משפט, והם לא מפסיקים. הוא עצר אחד מהם ושאל אותו מי הם ולמה הם באו? ענה לו האביר השחור: אנחנו העבירות שעשית כל החיים שלך ובאנו להעיד על כך. הוא כמעט והתעלף... כל האבירים עם הסוסים השחורים עלו על כף אחת של מאזני הענק שהיו שם בבית הדין, וטראח! הכף שקעה באדמה.

והנה מתחילים להגיע להקות של אבירים לבנים על סוסים לבנים, הלא הם המצוות, ועולים על כף המאזניים השנייה... עולים ועולים, אבל כף המאזניים כמעט ולא זזה ממקומה. בקושי רב עלתה 10 ס"מ. היהודי שלנו התחיל להזיע... הנה גוזרים את דינו שאולה! אך פתאום הגיעו עגלות מלאות ועמוסות והחלו לעלות על הכף של המצוות, אלו היו הייסורים שלו, והנה הכף עולה מעלה מעלה, ומגיעה בשווה עם הכף של העבירות. תיקו. היהודי ראה ככה, התחיל לצעוק: "עוד ייסורים, עוד ייסורים, תביאו עוד!". ותוך כדי הצעקות הללו הוא התעורר מהחלום...

אמר לו החיד"א: אתה רוצה שאני אבקש שייקחו לך את הייסורים? כולכם יודעים מה הייתה התשובה של אותו יהודי...

כתוב בפרשה: "לאלה תחלק את הארץ, לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו, איש לפי פקודיו יותן נחלתו". לפי מה נותנים נחלה? לפי פקודיו של איש. מה זה ה-"פקודיו" הזה?

כתוב: "ופקדתי בשבט פשעם, ובנגעים עוונים". כשעושים עבירות מקבלים מכות, מקבלים ייסורים. יוצא אם כך ש-"פקודיו" זה ייסורים.

איש לפי פקודיו יותן נחלתו, אדם מקבל עולם הבא לפי הייסורים שלו בעולם הזה!

"וימת נדב ואביהוא בהקריבם אש זרה לפני ה'" (כו, סא) (בני שלמה)

למה אמר וימת לשון יחיד ולא וימותו לשון רבים, שהרי הם שניים. אפשר על פי מה שאמרו רבותינו בויקרא רבה, שטעם מיתת בני אהרון היה על שלא נשאו נשים. והנה איש בלא אישה הוא חצי גוף. לפי זה שני בני אהרון שלא היו להם נשים וכל אחד חצי גוף ובהתחברותם היו גוף אחד שלם. לכן וימת בלשון יחיד כי שניים יחד גוף אחד.

"ובנים לא היו לו" (כו, ג)

מעשה בחסיד אחד שבמשך שנים רבות לא נפקד בזרע של קיימא. פעמים רבות נסע החסיד לרבו הצדיק רבי אברהם בורנשטיין מסוכוצ'וב, בעל ה"אבני נזר", אולם בכל פעם התחמק ממנו הרבי בתואנות שונות וברכה לא נתן. המתין החסיד לשעת כושר בה יוכל למצוא את רבו בעת רצון, ואכן שעה כזאת נמצאה. היה זה בעת ההקפות בליל שמחת תורה, הרבי, בעל ה"אבני נזר", היה שרוי בשמחה עצומה ופניו להטו בלבת אש של דביקות ושמחת התורה. ניגש החסיד אל רבו וזעק מקירות ליבו: רבי, ברכני! הרהר הרבי רגע קט ואמר: האם מבקש אתה שאברך אותך בבן שיהיה כומר...?! שמע החסיד את הדברים ופניו חוורו. עתה הבין את פשר כל התחמקותיו של הרבי. גזירת שמים היא.

לימים נפטר האדמו"ר בעל ה"אבני נזר" ואת מקומו מילא בנו רבי שמואל, בעל "שם משמואל". שנה אחת כאשר הגיע החסיד לרבו פתח הרבי ואמר: מברך אני אותך שהשנה תזכה בעזרת ה' לבן זכר! נבהל החסיד ולא ידע מה לענות. כאשר ראה הרבי כי כן, זרז את החסיד שיסביר לו מפני מה אינו שמח בברכה, והלה סיפר את כל אשר אירע בעבר. למרות זאת - אמר הרבי - אברך אותך בבן זכר ואתה תענה "אמן" על ברכתך זאת.

באותה שנה נתקיימה ברכתו של הרבי ונולד בן לאותו חסיד. לימים פרצה המלחמה הגדולה וערים שלימות חרבו על יושביהן. בנו של אותו חסיד ניצל והצליח להגיע לחוף מבטחים על ידי כך שהתחפש לכומר...

איש כי ימות ובן אין לו וכו'. ואם אין לו בת (כז, ח-ט) (ישראל גולד)

איך מחלקים ירושה

מעשה ברבי חיים מבריסק זצ"ל, ששאלוהו על דינו של אחד שנטה למות, והניח צוואה שאם תלד אשתו המעוברת זכר, יתנו ב' שלישים מנכסיו להבן ושליש לאשתו. ואם תלד נקבה, יתנו ב' שלישים לאשתו ושליש להבת. לבסוף נולדו תאומים, אחד זכר ואחד נקבה, ונשאל הגר"ח איך יחלקו את הירושה.

ענה לו הגר"ח, דמלשון הצוואה משמע שאוהב את בנו כפלים מאשתו, ואוהב את אשתו כפלים מבתו. ולכן יחלקו את הנכסים לשבע, ויתנו ד' חלקים לבן, ב' חלקים לאשה, ואחד להבת.

ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו (כז, ח).

אחד מנכדי הקהילה היה משיא את בנותיו רק לכהנים. שש בנות היו לו וששה כהנים שידך להן. שאלו אותו ידידו מדוע חשוב לו שחתניו יהיו דווקא כהנים. הסביר להם האיש: "פעם הזדמנתי ללוויה של אחד הגבירים שהסתלק לבית עולמו, וראיתי את הנפטר מוטל עטוף בטלית ומסביב עמדו חתניו והתווכחו על הירושה. מאז החלטתי שאקח לבנות שלי רק בעלים כהנים. כך לפחות אני בטוח שהם לא יתקוטטו מעל גופתי המתה..."

אלוהי הרוחות לכל בשר איש על העדה (כ"ז טז)

לעולם יהא אדם

רבי מנחם מנדל מקוצ'ק היה אומר: משה התפלל: "יפקוד ה'... איש על העדה",

"איש" – ולא מלאך, שאין לו אישה וילדים, ואינו יודע דאגות פרנסה ובריאות מהן;

"איש" – ולא שרף, קנאי בוער המשלח גחלי אש לכל עבר;

"איש" – ולא "איש א-לוהים", המסתגר בתוך ד' אמותיו ואינו מעורב בדעת עם הבריות;

"איש" – פשוטו כמשמעו, שיהיה בן אדם!.

דמותו של מחנך (כו, טז-יז) (הרב יוסף זילברפרב)

יפקד ה' א-לקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם, ואשר יוציאם ואשר יביאם, ולא תהיה ... כצאן אשר אין להם רעה.

משה מבקש מהקדוש ברוך הוא לפני מותו שימנה מנהיג אשר ישב על כסאו לאחר מותו. בתוך בקשתו מונה משה רבנו את התכונות הנראות לו כנדרשות למי שמתועד להנהיג את עם ישראל.

חשיבות מיוחדת נודעה ללימוד התכונות שמונה משה. כאשר באים לשרטט את דמותו של המנהיג הראשון בחייו של ילד יהודי לאחר הוריו מולידיו, מנהיג זה הוא המורה – המחנך, המופקד על נשמתו של הילד. המחנך הוא בית היוצר המעצב והמגבש את צורתו של הדור הבא, וודאי דרושות ממנו תכונות אופי מיוחדות בחינת "אם הרב דומה למלאך ה'", אז יבקשו תורה ממנו.

ננסה ללמוד מעט את דבריו של המנהיג הראשון שקם בעם ישראל ולהבין מה דמותו של מחנך בישראל. במילים "א-לקי הרוחות" מתכון משה לתכונה אשר יצטיין בה המנהיג אשר עתיד הקב"ה לפקוד על העדה, שהרי תשובתו של הקב"ה למשה בהמשך הפסוקים היא: "קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו". רש"י על המילים "א-לקי הרוחות" מבאר: "אמר לפניו: ריבונו של עולם גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו".

ציבור גדול מורכב ממגוון דעות. את שאוהב ראובן, מרחק שמעון ואת שאוהבים שניהם מתעב לוי. תפקידו של המנהיג לסבול כאו"א לפי דעתו. לא לגלות נטייה אל האחד וממילא ליצור רושם מרירות ואי שביעות רצון אצל האחר. ואכן, כזה היה יהושע בן נון: "איש אשר רוח בו", וכדברי רש"י: כשם ששאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד". המנהיג צריך להיות מנהיגם של כלל הציבור ולא של כמה מהם. ואם במנהיגות כך, הרי בהוראה על אחת כמה וכמה. על המחנך לדעת את סגנונו, טבעו ונטיותיו של כל תלמיד, לדבר אל כל אחד בשפתו שלו וברמתו שלו, ועל כך אמר שלמה המלך: "חנוך לנער על פי דרכו".

"איש על העדה". בפעמים רבות אחרות מפרש תרגום אונקלוס את המילה "איש" במילה הארמית "אנש", ואילו כאן שונה הוא ממנהגו ותרגם את המילה "איש" ל"גבר", והלא דבר הוא.

לאחר שמשוה ירד מההר וראה את העגל שעשו בני ישראל קרא לאלה שהסכימו לקנא את קנאת ה' וביקש מהם: "שימו איש חרבו על ירכו, עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרובו" (שמות ל"ב, כ"ג). אונקלוס משנה תוך כדי דיבור את תרגומא של המילה איש וכותב: "עברו ותובו מתרע לתרע במשריתא וקטולו גבר ית אחוהי וגבר ית חבריה ואנש ית קריביה". והשאלה המתבקשת מה ראה אונקלוס לשנות את דרך תרגומו באותו פסוק ממילה למילה?

מפירושו של בעל "אור החיים" הקדוש משתמע שהמילה "גבר" מבטאת את עצמו ובשרו של האדם – את הפן הגשמי שבו, ואילו בהשתמשו במילה "אנש" מכוון אונקלוס לפן הרוחני – לרוחו ונפשו של האדם. לפי זה נדרשים דבריו של אונקלוס היטב, את שני ה"אנשים" הראשונים שבפסוק תרגם במילה "גבר", משום ששם מדבר הכתוב בקרבת גוף. ומאידך גיסא, כשבא לתרגם את המילים "ואיש את קרובו", השתמש במילה "אנש", שכן אין הכוונה לקרבה גופנית, ביולוגית המוזכרת במילים "איש את אחיו", אלא הכוונה לקרבה נפשית שמקורה בעולם הנשמות.

מצפים אנו שבמילים שבפרשתנו "איש על העדה", יתרגם אונקלוס את המילה "איש" – "אנש", שמשמעו מנהיג בעל שאר רוח, גבוה ברוחניותו מעל כולם, אך דווקא כאן מצא לנכון לתרגם "גבר על כנישתא", ללמדך שראוי למנהיג שיכיר גם את צרכיהם הפשוטים של קהל עדתו, שידאג לא רק לתפילותיהם וציציותיהם, אלא גם ללחמם ולכלכלם. מעמדו הרוחני של המנהיג נמדד בין שאר גם בנשיאתו בעול צרכיהם הגשמיים של בני קהילתו, וכבהנהגת הכלל, כך בחינוך ילדים, על המחנך לדאוג לא רק לפיתוח שיעור קומתו הרוחנית של תלמידו, אלא עליו גם לעקוב ולראות שלא יהיו נעליהם קרועות ושיאכלו אוכל מזין.

אֲשֶׁר יֵצֵא לַפְּנִיָּהִם וְאֲשֶׁר יָבֹא לַפְּנִיָּהִם וְאֲשֶׁר יוֹצִיָּאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיָּאֵם - דְּרָכָם שֶׁל מְנַהִיג אֱמִיתִי (כו, יז) (אהרן כהן)

"אֲשֶׁר יֵצֵא לַפְּנִיָּהִם וְאֲשֶׁר יָבֹא לַפְּנִיָּהִם וְאֲשֶׁר יוֹצִיָּאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיָּאֵם"

מנהיג אמת, צועד לפני העם ואינו נגרר מאחוריו. שומה עליו להרימם אליו ולא להשפיל עצמו אליהם, תוך חלילה ותרנות ומילוי כל מבוקשיהם. וזהו 'אֲשֶׁר יֵצֵא לַפְּנִיָּהִם וְאֲשֶׁר יָבֹא לַפְּנִיָּהִם', שיצא לפניהם וינהיג את העדה אחריו. ולא שיפנה לאחוריו לראות מה העם מבקש ולמלא אחר רצונו. מנהיג שיוצא לפני העדה, הריהו מרים אותה אליו. כפי שפירש בעל חידושי הרי"ם זצ"ל: "אֲשֶׁר יוֹצִיָּאֵם", שהוא מפקיעם מן השפלות והטומאה. "וְאֲשֶׁר יָבִיָּאֵם", מביאם אל הרוממות והקדושה. אבל מנהיג שיוצא אחרי העדה, הריהו נגרר אחריה, אל שפלותה. ('אבני אזל')

רעיון דומה, הביע רבי ישראל סלנטר זצ"ל, על מאמר חז"ל בסוף מסכת 'סוטה'; 'בעקבתא דמשיחא, פני הדור כפני הכלב' ויש להבין; מה טיבו של משל זה? ברם, אמר ר' ישראל זצ"ל, טבעו של כלב, שהוא רץ תמיד לפני אדוניו ומפרק לפרק (בפרשת דרכים) מפנה הוא ראשו לאחוריו, לראות לאן פני אדוניו מועדות, ללכת בכיוון הזה. בעקבות המשיח יהיו 'פני הדור', אלה שמתיימרים להיות מנהיגיו ודובריו של הדור, 'כפני הכלב', שינהגו מנהג כלב... אמנם הלך ילכו לפני העם ויעמדו בראשו, אולם לא תהיה להם דרך סלולה משלהם ולא תהא להם השפעה על העם שילך בעקבותיהם, אלא אדרבא, מפעם לפעם הם יפנו אחורנית, לראות ולשמוע מה בפי הרחוב; מהי דעת העיתונות והסקרים. ובהתאם לכך יעצבו את השקפתם הם, כדי למצוא חן בעיני ההמון. ואכן, זה יהיה רע ומר. שכן, מנהיג ישראל אמיתי חייב ללכת לפני העם ולהורותו את דרך ה', למרות שכתוצאה מזה לא ירכוש לו אהדה יתירה בקרב ההמון ואף יהא נתון תחת "שבט הביקורת", של דעת הרחוב.

וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת ה' כְּצֵאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רֹעֶה - שֶׁל מִי הָרֹעֶה? (כו, יז) (בני זלץ)

חזקה על כל רועה, שאיננו מתכון לטובת הצאן אלא לטובת עצמו; שהרי אין הוא של הצאן, אלא הצאן הן שלו. לפיכך, מבקש משה רבנו, שיהיה מנהיג ישראל, רועה כזה, אשר כל כוונתו אינה אלא לטובת הצאן ואשר ימסור נפשו למענן; ולא "כְּצֵאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רֹעֶה", אשר הרועה אינו שלהם, כי אם מתכון הוא לטובת עצמו.

אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ (כו יח) (יחיאל מיכל מונדרוביץ')

חז"ל לימדונו (זבחים קא) שפנחס היה חריג בקרב בני משפחתו. כולם היו כוהנים, ואילו פינחס לא זכה לכהונה עד שקנא את קנאת ה' במעשה זמרי, כך לדעת רבי חנינא. ואילו לדעת רב אשי זכה פינחס לכהונה רק כאשר השכין שלום בין שבטי ראובן גד וחצי המנשה, לבין יתר השבטים (ראה יהושע פרק כב). לפי הפשט, עם הקמת המשכן התמנו לכהונה אהרן ובניו. בניהם הנולדים מכאן ואילך יהיו כהנים מיד, בהיותם נולדים לאב כהן. אך פינחס נולד קודם לכן ומיוצא מצרים היה, ובזמן שקידשו את משפחתו 'דילגו' עליו. מדוע זה ארע? מדוע לא זכה לכהונה עם אבותיו ודודיו? מרבנו החידושי הרי"ם זי"ע נמסר על כך ביאור נפלא. פינחס לא רצה לקבל כהונה בתור "בן של כהן". לא יחוס חיפש ולא העברת משרה מכוח אבות בלבד. פינחס ביקש להוכיח את קדושתו ואת היותו ראוי מעצמו להתקדש לכהונה. מן השמים סייעוהו במעשה זמרי, והתגלגלה לו בעיתוי זה הזכות ליטול את כתר הכהונה. אמור מעתה שלא ייחסו אחר אהרן הוא שהעניק לו את הכהונה, ולא היותו 'בן פוטי' מנע ממנו את הגדולה. פינחס נתכהן מכוח עצמו.

בעבודתנו הקדושה בחינוך התלמידים, מוסחים אנו בלי סוף על-ידי 'ייחוס התלמידים'. מעמד הוריהם משפיע על שיקול דעתנו החינוכית. מעשה במלמד שהשתלב בתלמוד תורה, וכבר

בתחילת שנת לימודים זיהה בכיתתו תלמיד מוכשר במיוחד, אך מידותיו טרם עובדו והתנהגותו רעועה. ניסה המלמד ליישרו ולתקנו, למנוע את קולניותו של הילד ולרסנו, ולאחר כמה התראות - הענישו, כמתבקש. הילד נפגע באופן מוגזם, והקצין את התנהגותו הבוטה. הצוות הוותיק הת"ת נדהמו מהעזתו של המחנך! הביעו תמיהה כיצד אינו חושש 'מלהסתבך' עם תלמיד זה, וחשפו באוזני מלמד הטרי שאבי הילד הוא חתן האדמו"ר, וסבו עומד בנשיאות המוסד, והוא צאצא למייסד שושלת הזהב! 'שמור מרחק!' יעצו לו רעיו. ההפתעה הגדולה הגיעה עם שיחת טלפון מאם הילד! 'תודה לך מחנך חשוב על גישתך לבננו! תודה על שהנך מציב לו גבולות ותובע ממנו דרך ארץ' כמו כולם! 'יישר כח על שאינך נותן עיניך בייחוסו, אלא במעשיו ובעתידו'

מטבע הדברים מדרגים אנו את התלמידים לפי אבותיהם, לחיוב ולשלילה. לעיתים דורשים דרישות מוגזמות מבן-טובים, למרות שבאופן אישי הוא מתקשה. לעיתים מתעלמים מיכולותיו ומאישיותו של 'בן עניים' כי הרי חסרה לו זכות אבות. בהמשך פרשתנו מבקש משה רבינו למנות את בניו להנהגה אחריו, אך שומע מהקב"ה למנות את יהושע בן נון. מעלות רבות נמנו ליהושע. איש אשר רוח בו, לא ימיש מתוך האהל, וענוותן כמשה רבו. מה שלא נאמר על יהושע הוא ייחוסו! בדברי הימים א' (פרק ז) נאמר שאביו של נון היה אלישמע בן עמיהוד, נשיא שבט אפרים, מראשי העם ומנהיגיו בצאת בנ"י ממצרים. הרי שיהושע היה יחסן, אך לא מתוך יחוסו זכה להנהגה. יחוס הוא תוספת ל'יחוס עצמי'.

מראשוני התנאים היה עקביא בן מהללאל. לפני פטירתו פונה אליו בנו בבקשה (עדיות פרק ה) "אבא, פקד עלי לחברך. בקש מהם שמעמדי יישמר! אמר לו: איני מפקד. שְׁמָא עוֹלָה מִצָּאָהּ בִּי? אמר לו: לאו, מַעֲשֶׂיךָ יִקְרְבוּךָ וּמַעֲשֶׂיךָ יִרְחֲקוּךָ". לא ייחוסך יקבע, כמו מעשיך. הייחוס יישמש עטרת תפארת רק לאדם בעל ערך עצמי! איננו יודעים ממי תצא תורה. נתן הזדמנות לכל אחד. אמנם יש זכויות רבות לבעלי היוחסין, ומקומם שמור ומקודש, אך מחובתנו לגדל את הדור הבא, כי תמיד יש ראש וראשון לשושלת היוחסין החדשה.

קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו (כז יח)

הקב"ה מכתיר את יהושע בן נון בתואר 'איש אשר רוח בו', מה הפירוש 'איש אשר רוח בו' פירש רש"י: 'אשר רוח בו' – שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד.

ובעניין זה הסביר מרן מאור ישראל רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל זיע"א: ואמר הנה אחד מהשבחים של דוד המלך היה שהוא 'יודע לנגן', ולכאורה זהו השבח של דוד המלך, שידוע לנגן בכינור? מה שבח יש בזה? אלא כוונת חז"ל שדוד המלך היה יודע להבחין בכוונת השואל על פי הטון של שאלתו, על פי ניגון המילים שיצא מפי השואל ידע דוד להבחין בטיבו של השואל, וזהו שיבחו של דוד המלך.

ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון... ונתתה מהודך עליו (כו, יח-כ)

ואמרו חז"ל "מהודך" ולא כל הודך. זקנים שבאותו הדור אמרו: "פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לאותה בושא אוי לאותה כלימה". הלשון אוי לאותה בושא אוי לאותה כלימה צריכה ביאור, על איזו בושא וכלימה מדברים הזקנים?

ביאר גאון עוזנו החיד"א זי"ע: אמרו חז"ל שיהושע זכה להיות מנהיג הדור וממלא מקומו של משה רבינו, כיון שהיה משכים ומעריב בבית המדרש, והיה מסדר הספסלים והשולחנות ופורס המחצלות. כשראו הזקנים שבדור את פני יהושע שהבהיקו כפני לבנה, הבינו מה הפסידו מחמת הבושא והכלימה שהייתה להם לסדר את הספסלים והשולחנות בבית המדרש, התחרטו בליבם על עצמם ואמרו אוי לאותה בושא אוי לאותה כלימה - שהייתה לנו אז בסידור בית המדרש.

ומעתה ניגש לדון במעשה שאירע במוצאי שמחת תורה תשס"ט, שהותיר אחריו שאלה מרתקת שהגיעה להכרעתו של מו"ר הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א:

בית כנסת גדול, המשמש גם כבית מדרש לרבים, היה עמוס במתפללים ולומדים בחול המועד סוכות, כך שבמוצאי שמחת תורה, על השולחנות נערמו ספרים רבים, ששימשו את המתפללים והלומדים במשך כל ימי החג. הגבאי עמד והתבונן במאות הספרים שממתינים לו, ולא ידע לשית עצות בנפשו. כיצד יסדר כל כך הרבה ספרים?

בחור אחד הבחין במבוכתו של הגבאי, ניגש אליו והציע: "אני מוכן לסדר את כל הסידורים, החומשים וספרי הלימוד, אך כמובן בתנאי שתשלם לי את שכרי!". "כמה אתה דורש?" שאל הגבאי. "500 שקלים! אבל אני מבטיח עבודה מושלמת. בית הכנסת יהיה מסודר למופת...". והגבאי הסכים.

והנה, לאחר תפילת ערבית, עלה הבחור לבימה, נתן שתי דפיקות חזקות, ולאחר שהציבור כולו נעמד בשתיקה, אמר הבחור: "מוריי ורבותיי. מי אני שאדבר בפני גדולים ממני, אך אנא אחר המחילה, ברצוני להתריע על פרצה חמורה. לעניות דעתי המראה הנורא של פיזור הסידורים והספרים, הוא ממש חילול שם שמים... אוי לאותה בושא, אוי לאותה כלימה..." וכך המשיך הבחור להפליג בחומרת זלזול כבוד בית המדרש, בשבח כבוד הספרים, ומידת החסד והמעלה של מי שמחזיר ספרים למקומם. וסיים בהכרזה: "בואו נקדש שם שמים. כל אחד ואחד יטה שכמו ויאסוף את הספרים שלפניו על השולחן, ויסדרם במקומם בארון!" המתפללים הרבים ששהו במקום נענו כולם לבקשת הבחור. תוך דקות אחדות, הפך בית הכנסת למסודר להפליא!!!

עתה שב הבחור אל הגבאי... "כפי שסיכמנו מגיעים לי 500 שקלים עבור סידור בית הכנסת..."

הגבאי לא האמין למשמע אוזניו. "היאך אתה דורש על עבודה שלא ארכה יותר מ-8 דקות סכום כה רב?! ומלבד זאת, הלא ברור שלא התחייבתי על דעת כן שכל המתפללים יחזירו את הספרים...". אך הבחור לא וויתר, "וכי מה זה משנה לך כמה זמן עבדתי וכיצד סידרתי את המקום. אם למעשה השלמתי את מלאכתי עליך לשלם את שכרי!"

עם מי הדין?

למרות שהבחור לא סידר בפועל את בית הכנסת כולו, בכל זאת, הרי הוא כ"מכר את חוכמתו", והיה מקום לחייב את הגבאי לשלם לו את שכרו. ברם, אמר מו"ר שליט"א, כי נראה שאפילו שהגבאי חייב לשלם, מכל מקום יש כאן חשש של 'גניבת דעת' מהציבור, כי ביקש הבחור מהציבור לעזור לו מצד מידת החסד וכבוד הספרים, ולמעשה התברר שהוא 'דורש דמים' ולטובת עצמו דרש. ויתכן שאילו היו יודעים חלק מהאנשים שהוא מקבל על כך כסף, הרי שלא היו נרתמים למלאכה, והיו אומרים בליבם 'וכי אנו נעבוד והוא ישתכר מעבודתנו?!'

וסיים מורינו הרב: וכשהצעתי את הדברים לפני הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א, הוסיף ואמר, שאם יש כאן גניבת דעת של הציבור, שוב לא מגיע לו כסף מהגבאי, כי לא הבטיח לו הגבאי תשלום על גניבת דעת!.

הסיבה לבחירת יהושע

לקראת סופה של הפרשה, משה רבינו מבקש מהקב"ה שיבחר מנהיג שינהיג את העם אחרי מותו, מנהיג שיעלה וינחיל לעם ישראל את ארץ ישראל. הקב"ה ענה לו שתלמידו הנאמן יהושע, הוא זה שנבחר ונמצא ראוי לתפקיד. זה מה שכתוב בפסוקים שבפרשת השבוע שלנו, אבל חז"ל מגלים לנו ביתר הרחבה את תיאור השיחה שהתנהלה בין הקב"ה למשה: משה ביקש שהבנים שלו יירשו את תפקיד ההנהגה, אולם הקב"ה סירב משום ש"בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה", ואילו יהושע: "היה משכים ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים, והוא פורס את המחצלות. הואיל והוא שרת אותך בכל כוחו, כדאי הוא שישמש את ישראל" (במדבר רבה כ"א י"ד).

יש כמה קושיות שעולות מהמדרש הזה - ראשית, שואל הרב אלישיב זצ"ל (דברי אגדה עמ' 319), אם בניו של משה לא עסקו בתורה, כיצד הוא העלה בדעתו שהם יוכלו להיבחר להנהגת עם ישראל? שנית, לכאורה נראה שהקב"ה סירב לבקשתו של משה משום שבניו לא עסקו בתורה כמו יהושע, אולם לאחר מכן, כאשר הקב"ה מנמק את בחירת יהושע, הוא מדגיש דווקא את עובדת היותו עבד נאמן למשה, ואת טרחתו המסורה לסדר ולכבד את בית המדרש. מה הקשר בין העובדות האלה לעיסוק בתורה? ומהו באמת הבסיס להשוואה בין הבנים של משה לבין יהושע?

הרב אלישיב זצ"ל מסביר, שגם בניו של משה היו תלמידי חכמים, מלאים וגדושים בתורה, ולכן משה האמין שהם אכן ראויים לתפקיד הגדול של הנהגת עם ישראל. אולם הקב"ה השיב לו,

שידיעת התורה שלהם אינה מספיקה. כוונת המילים: "בניך ישובו להם ולא עסקו בתורה", היא שהם ישובו ולמדו תורה, העמיקו ופלפלו בה, אך הם עשו זאת לעצמם, ולא עסקו בה עם אחרים. לעומת החיסרון הזה שהם לא דאגו מספיק לסייע ללימוד התורה של האחרים, יהושע היה מסדר את הספסלים ופורס את המחצלות כדי שאחרים יוכלו ללמוד תורה – ובכך הוא נחשב ל"עוסק בתורה".

ישנם מספר לקחים חשובים שנוכל ללמוד מהסברו של הרב אלישיב. אולם בכל זאת נראה שישנו קושי מסוים בפירושו – לכאורה, פירוש המילים "עוסק בתורה", הוא על אדם שיושב ולומד תורה בעצמו, היכן מרומזת כאן הכוונה ש"עוסק בתורה" היא עזרה ללימוד התורה של האחרים?

כדי שנוכל להשיב על השאלה הזאת, חשוב שנבין קודם את הגדר היסודי של מצות לימוד תורה. הרמב"ם כותב שישנם שני מקורות למצווה זו, שני פסוקים שונים שמהם נלמד החיוב ללמוד תורה: "ולמדתם אותם את בניכם" ו-"ושננתם לבניך". יש בזה חידוש מסוים, כי לכאורה מצות "ושננתם לבניך" מתייחסת רק להעברת הלימוד לדור הבא, אך הרמב"ם מגלה לנו חידוש גדול, שממצות העברת התורה לצאצאים, נלמד שיש מצוה לא רק ללמד אלא גם ללמוד תורה, כלומר, הטעם הבסיסי של מצות לימוד תורה, הוא כדי שנוכל להעביר אותה הלאה לילדינו. מכאן אנחנו רואים, שבאותה מידה שמצות לימוד התורה דורשת מאתנו לימוד עצמי, היא דורשת גם לימוד לאחרים. מעבר לכך, הרמב"ם מביא את דברי חז"ל שהמלה "לבניך" מתייחסת לא רק לבנים אלא גם לתלמידים, כך שחלק בלתי נפרד ממצות תלמוד תורה הוא להורות תורה לאחרים, גם אם הם אינם הילדים שלו ממש. אם כך, מובן בהחלט מדוע הרב אלישיב מפרש את המלים "עוסק בתורה" כ"מסייע לאחרים ללמוד תורה".

מקור נוסף לעיקרון הזה, שקניין התורה כולל גם את הפרט היסודי הזה של לימוד התורה לאחרים ולסייע להם כדי שהם יוכלו ללמוד אותה, נמצא במסכת עבודה זרה (ט' א'). הגמרא אומרת שההיסטוריה העולמית מתחלקת לשלושה חלקים, כל אחד מהם אמור היה להיות בן אלפיים שנה: החלק הראשון נקרא "אלפיים שנות תוהו", ולאחריהן החלק האמצעי של: "אלפיים שנות תורה". המפרשים מסבירים ששנות ה"תוהו" נקראות כך כיון שבתקופה הזאת עדיין לא ירדה תורה לעולם. לעומת זאת, "אלפיים שנות תורה" מציינות את הזמן בו החלה התורה להתגלות בעולם. הגמרא אומרת שראשיתן של שנות התורה היא כאשר אברהם אבינו התחיל להפיץ תורה בעולם, כמו שכתוב: "הנפש אשר עשו בחרן" – האנשים שהם קרבו לתורה בחרן. לכאורה, קשה לומר ששנות התורה התחילו רק מנקודה זו, שהרי ישנם מאמרי חז"ל רבים שמספרים בבירור על אנשים גדולים שחיו לפני אברהם אבינו ולמדו תורה (כמו אדם הראשון, נח, שם ועבר). למרות זאת, אנשים אלה חיו בתקופה שנקראת: "אלפיים שנות תוהו" כיון שהעולם היה אז ללא תורה. יתירה מזאת, אברהם אבינו בעצמו למד תורה שנים רבות לפני שהוא התחיל ללמד אחרים – ובכל זאת, תקופת התורה מתחילה רק מהזמן שבו הוא ושרה אשתו התחילו להפיץ אותה ברבים. אברהם אבינו היה אז בן 52 שנים (רש"י ע"ז ט' א'), ואז אמר

עליהם הפסוק: "את הנפש אשר עשו בחרן". מדוע רק אז התחיל פרק חדש בהיסטוריה העולמית? הרב זאב לף שליט"א מסביר שאברהם אבינו עשה דבר אחד יותר מהדורות שקדמו לו – הוא לימד תורה. תקופת ה"תורה" התחילה רק מהנקודה בה החלו ללמד את התורה לאחרים, לא פחות משכל אחד למד לעצמו [ועל אף שגם לשם ולעבר הייתה ישיבה שבה הם לימדו תורה, כמבואר ברמב"ם בתחילת הלכות עבודה זרה].

המדרש מביא הערה נוספת שמוכיחה שבנוסף ללימוד הרגיל של התורה, גם העמל בתורה קשור ומחובר להוראתה לאחרים. הגמרא (בסנהדרין צ"ט ב') לומדת על חשיבות עמל התורה מפסוקים רבים בתנ"ך בהם מוזכרת המילה "לעמל" (כגון: איוב ה' ז', משלי ט"ז ועוד). והמילה "לעמל", היא ראשי תיבות: לומד על מנת ללמד (מהרש"א בסנהדרין שם).

מכל מה שהבאנו לעיל, ראינו את הקשר הבלתי נפרד בין לימוד עצמי של התורה לבין הוראתה לאחרים. ועדיין נותר לנו להסביר, מדוע באמת לימוד התורה לאחרים הוא יסוד כל כך חיוני ומשמעותי. ה"בן איש חי" זצ"ל (בספרו: בן יהודע בסנהדרין שם) מעניק לנו הבנה עמוקה יותר בעניין זה. הוא מביא את דברי הגמרא בסנהדרין (צ"ט ב'), שמצטטת פסוק (במדבר ט"ו ל"א) שאומר על אדם שעבד לעבודה זרה: "דבר ה' בזה", אותו אדם ביזה את דבר השם. הגמרא מתארת צורות התנהגות נוספות הראויות להאשמה נוראית זו (כגון הכופר בתורה מן השמים, המגלה פנים בתורה), ולמרבה ההפתעה, היא מצרפת אליהן גם את "הלומד ואינו מלמד". הבן איש חי שואל, מדוע הגמרא מתייחסת בחומרה רבה כל כך לאדם שלומד תורה ואינו מלמדה? ומסביר שהתורה היא נצחית, ונצחיותה משתמרת על ידי מסירתה מדור לדור. מי שלומד תורה ואינו לוקח על עצמו את האחריות ללמד ולהעביר אותה לאחרים, פוגע בנצחיותה – משום שהתורה שהוא למד אינה יכולה לעבור הלאה לדור הבא. כעת מובן מדוע חז"ל ייחסו לאדם כזה תואר כל כך חריף – כיוון שהוא עצר את שלשלת מסירת התורה מדור לדור, ובאשמתו נפגם משהו מנצחיותה של התורה הקדושה.

הסבר זה גם מבהיר לנו מדוע היה כל כך חשוב שמנהיג עם ישראל יהיה אדם שגורם לאחרים ללמוד תורה – תפקידו היה לשמר ולהמשיך את מסורת התורה, ובכך להמשיך את קיומה הנצחי, האינסופי.

ראינו עד כמה לימוד התורה לאחרים מהווה חלק בלתי נפרד ממצוות תלמוד תורה. עם זאת, חשוב לדעת שלמרות שלימוד תורה לאחרים הוא חסד עצום שאין דומה לו, ברור שיש בכך גם צד ניכר של תועלת אישית – על ידי הוראת התורה לאחרים, אנחנו מפתחים בעצמנו הערכה לנצחיות התורה, ולוקחים חלק בתפקיד החשוב של מסירת התורה לדור הבא.

יפקוד ד' אלקי הרוחות.(כו, טז)

הגה"ק שר התורה רבי חיים הערש מנהיימר זצ"ל, אב"ד אונגוואר, בעל "עין הבדולח (תקע"ד-י"ז תמוז תרמ"ו) היה מפורסם בגדלותו בתורה, בחכמתו ובצדקתו. אף בין הנכרים יצא שמו לתהילה, כחכם מופלג ואיש קדוש.

פעם אחת עשו ארבעה נכרים מתושבי האזור שותפות מסחר ביניהם, ויצאו יחדיו לשוק אשר בעיר אונגוואר לסחור בסחורתם, אמנם בדרך הבחינו שיש באמתחתם סך גדול של ממון, שאין להם צורך בו בעת שהותם בשוק, וחששו ליטול עמהם פן ייגנב או יאבד, וגם לשוב על עקבותיהם ולהטמין את הכסף ביישובם לא יכלו, אחר שהרחיקו נדוד, וכבר היו קרובים לעיר, על כן החליטו ביניהם להטמינו בין עצי היער סמוך לעיר אונגוואר, ויעשו כן. חפרו בור קטן הטמינו בו את סכום הכסף, וציינו את מקום ההטמנה בסימן היכר מיוחד. משסיימו את מלאכתם, פנו ארבעתם והלכו לשוק, לסחור בסחורתם. ויהי אך סיימו את עסקיהם בשוק, הלכו יחדיו לאותו מקום ביער, והנה הבור פתוח, וכספם איננו, כי יד נעלמת לקחתו. הואיל ושום אדם בעולם לא הי אמור לדעת על דבר המטמון מלבד ארבעתם, וכל אחד מהם ידע היטב כי אין לבטוח בשום אחד מחבריו, החלו רבים זה עם זה, כאשר כל אחד חושד את שלשת חבריו בגניבה, באו לידי תגרת ידיים, ואין מוצא מן הסבך. משראו כי אין בידם להגיע לעמק השווה ולפתור את התעלומה, נקבצו להם אצל הכומר שבעיר למען יפסוק להם פסוק, ויודיעם מי גנב את המעות, אולם אף הכומר נבוך לעומתם, ולא ידע איך מבררים דבר סתום זה. מכיוון שכן, עלה ברעיונו של הכומר דבר הגון. פנה אל בעלי הדין, בני עמו, והודה בפניהם כי קצרה ידו מלפתור את התעלומה. אך הציע להם לפנות אל הרב הראשי היהודי, שחזקה עליו כי ברוב תבונתו ונאמנותו יוציא לאור משפט צדק. הכומר אף צייד אותם במכתב אל הרב, הגה"ק רבי חיים הערש מנהיימר זצ"ל, ובו גולל לפניו את סיפור הדברים, וביקש ממנו לגלות את הגנב.

כשבאו הסוחרים הנכרים לפני הרב, הושיבם סביב שולחנו, קרא את הכתוב במכתב ואמר: "אינני מבין מה רוצה ממני הכומר, וכי נביא אנכי שאדע מי הוא הגנב?! לכו נא לדרככם, ואמרו לו למכובדי הכומר כי לצערי אין באפשרותי לסייע בידכם!" מששמעו ארבעת הנכרים את דברי הרב, קמו מכיסאותיהם, ופנו לעבר הדלת, והנה אך יצוא יצאו ללכת אל הכומר, קרא להם הרב, והזמין בשנית לשב סביב לשולחן. חזר הרב ועיין במכתבו של הכומר רגעים ספורים, פתח את פיו בחכמה ואמר שוב: "לא, אינני יכול לברר את התעלומה, הרי אינני נביא! אמרו לו לכומר, כי לצערי אין בכוחי לגלות מי הוא הגנב!" קמו שוב הגויים ממושבים, ופנו לצאת. חזר הרב, וקרא להם לבוא שוב לחדרו. עיין שוב במכתב, ולבסוף חזר ואמר: "אינני יודע מה הכומר רוצה ממני! אין לי רוח נבואה לגלות את זהות הגנב, לכו נא לדרככם". ויהי אך קמו הסוחרים הגויים ויצאו מביתו, וכבפעמים הקודמות חזר גם הפעם וקראם לשוב לביתו, כך נשנה הדבר חמש

פעמים, והנכרים איבדו סבלנותם. בפעם החמישית נטל רבי חיים הערש את הקולמוס לידו וכתב מכתב קצר אל הכומר, בו רשם על גיליון את שמו של הגנב, הוא חתם את המכתב ומסרו בידיהם לתתו לכומר.

כשקיבל הכומר את המכתב לידי, קרא לאנשי המשטרה, אשר תפסו את אותו הסוחר והפליאו בו מכותיהם, עד שנשבר והודה, כי אכן הוא גנב את המטמון. התפעל הכומר מאד, וסקרנותו בערה בכל עצמותיו, כיצד עלה בידי הרב היהודי לפתור את התעלומה. חקר את שאר הסוחרים, וגם הם לא ידעו את פשר הדבר. אף ספרו לו לכומר כי הרב תעתע בהם, הכניסם והוציאם מספר פעמים באמרו כל הזמן שאין באפשרותו לגלות את זהות הגנב. נשא הכומר את רגליו, הלך בכבודו ובעצמו אל הרב היהודי, ושאלו: "הרי במשך כל הזמן טען כבוד הרב שאינו נביא, וכיצד זה עלה בידו לגלות את הגנב? שמא הינו משתמש בשמות הקדושים"? השיבו רבי חיים הערש: "אכן אינני בעל 'רוח הקודש' ואף אינני משתמש ב'שמות', אולם הבחנתי כי ברגע שאמרתי לארבעת הסוחרים "מה רוצה הכומר ממני?! מנין לי לדעת מי הוא הגנב?! מיהר אחד מהם וקם ראשון מחבריו, ברצותו למהר להסתלק ולעזוב את הבית. חשבתי בלבי אולי מקרה הוא, ולכן קראתי להם שוב, וכשחזרתי ואמרתי לפנייהם כי אין באפשרותי לגלות את זהות הגנב, הצצתי לראות מי מבניהם ממהר לקום ולצאת, ואכן אותו הסוחר היה הראשון שמיהר לברוח מביתי, פעם אחר פעם. מהתנהגותו זו הכרתי שהוא הוא הגנב, ולכן בכל פעם ששמע שאינני יודע מי הוא הגנב, נשם לרווחה ומיהר להימלט על נפשו ויצא מזה קידוש ה' גדול.

"את קרבני לחמי.. תשמרו.. תקריבו... תעשה" - רבים או יחיד? (כתב, ב - ד) (נועה שאולזון)

הנה פתח הכתוב בלשון רבים "תשמרו תקריבו" וסיים בלשון יחיד "תעשה" ויש להבין פשר הדברים. אלא שבא הכתוב ללמדנו שאף אם רבים עושים ביחד מצווה, אף שאין לכל רק חלק מהמצווה נחשב לפניה' כאילו עשה כל אחד את המצווה בשלמותה. וזוהי כוונת הכתוב אם "את קרבני וכו', תקריבו" ביחד, מממון הציבור, אז יהיה נחשב לכל אחד "את הכבש אחד תעשה" כאילו הוא עשה את כל הכבש.

"שניים ליום עולת תמיד" (כתב, ג)

הגאון רבי יעקב מליסא (בעל "נתיבות משפט") נזדמן פעם לעיר בריסק והתאכסן בביתו של רב המקום רבי אריה קצנלבוגן שנודע כשקדן מופלג העוסק בתורה יומם ולילה, ואינו נותן דעתו לזמני אכילה קבועים ולשעות שינה נחוצות.

כשנפרד הרב מליסא ממארחו, לחץ בחמימות רבה את ידו ואמר: אני מברך אותך שיקויים בכך הכתוב בפרשת פנחס "שניים ליום עולה תמיד". תמה רבי אריה לשמע הברכה המיוחדת של האורח הדגול וביקש ממנו שיסביר לו כוונת הדברים שהשמיע זה עתה בפניו.

שם הרב מליסה את שתי ידיו על כתפי מארחו והעיר בחיוך: כידוע, מתחיל הסעיף הראשון בשלחן ערוך בכתוב (תהלים טז, ח): "שויתי ה' לנגדי תמיד", והסעיף האחרון בשלחן ערוך מסתיים בכתוב במשלי (טו, טו): "וטוב לב משתה תמיד", משום כך בירכתי אותך זה עתה ששני "תמידים" אלה לא יתערבו אצלך זה בזה, אלא בשעת לימוד תלמד ובשעת סעודה תאכל.

את הכבש אחד תעשה בבוקר וגו' מעשה נפלא! (כת, ד) (פינחס הר יפה)

מעשה בחסיד אחד סוחר בכבשים, שהגיע אל רבו הרה"ק ה"אוהב ישראל מאפטא זיע"א, ותיאר בפניו את הקשיים הרבים שיש לו בגידול הצאן.

לפתע פרצה אנחה גדולה מעומק לבו הטהור של הרבי ואמר: אתה מדבר על הכבשים שלך, בעוד אתה מתעלם לגמרי מהאסון הכבד שקרה לעם ישראל הבוקר.

נבהל החסיד ושאל: הבוקר? איזה אסון אירע?

לא שמעתי דבר. השיב הרבי: כנראה שכחת שבית המקדש עומד בשיממונו ובני ישראל לא יכולים להקריב הבוקר את קרבן התמיד. בעוונותינו הרבים לא זכינו לקיים את הכתוב "את הכבש אחד תעשה בבוקר".

וביום השבת וגו' (כת, ט) (הרב יעקב שלמה שיינברגר)

לב חכם לימינו

בענין זה מסופר ברבי חיים מוואלוזין שנכנס בשבת לבית המדרש ומצא שניים מתלמידיו יושבים ומסיחים שיחה בטלה. אמר: "מוטב לכם לישון שנת צהרים ולקיים שב"ת - ש'ינה ב'שבת ת'ענוג".

העיז אחד מהם פניו ואמר: "רבנו, ואני דורש: שב"ת - ש'יחה ב'שבת ת'ענוג. "עליך", החזיר לו רבי חיים, "אמר קרא: לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו". פירוש: שהרי "ש' יח"ה" כותבים נקודה בצד שמואל של ה ש', ואילו שינה הנקודה בצד ימין של ה ש'.

ממרקחת טועמים רק קצת

אף הגר"א מוילנא זצ"ל, כשנשאל מדוע אינו מרבה לישון ביום שב"ק הלא איתא בספרים שב"ת נוטריקון ש'ינה ב'שבת ת'ענוג,

השיב כיון שקראו אותו בשם תענוג, אין ראוי להרבות בו, כמו שבחוקי הטבע שבמאכל שבמרקחת שהוא עשוי לאכילת תענוג, לא יאכל אדם ממנו הרבה רק כמלא כף קטנה אחת (דברי אליהו בראש הספר).

כן מסופר על הרה"ק מרוזין זי"ע שבכל ימות השבוע היה ממעט בשינה ואף בשבת קודש, ואת המאמר חז"ל שינה בשבת תענוג היה מבאר כך: כשישנים בשבת – היה אומר בלשון המדוברת – "פארשלאפט מען דעם תענוג שבת", מפסידים ומאבדים את התענוג של שבת.

והיה רגיל לספר את המעשה בנפוליאון שלאחר שהכתירוהו למלך לא ישן שלשה ימים רצופים. באו הרופאים והזהירוהו שזוהי סכנה. אמר להם: הנני מוכרח לציית לכם אבל איך הולכים לישון אם בעת השינה הנני מחסר מעצמי את התענוג של מלכות... (מגדולי התורה והחסידות – ברומברג, ח"ו עמ' נד)

תענוג למי שאין לו תענוג גדול יותר

כיוצא בזה הוה מרגלא בפומיה של הרה"ק הישועות משה מויזניץ זי"ע: מה שאמרו חז"ל שינה בשבת תענוג, אין הדברים אמורים אלא למי שאין לו תענוג אחר בשבת זולת מלהתענג בשינה, אמנם למי שיש לו תענוג גדול מזה אינו זקוק לתענוג השינה עכ"ד.

למה הפסיק הרב מטשעבין לישון בשבת ביום?

סיפר המגיד מישרים הנודע רבי שלום שבדרון (הובא ב'שאל אביך ויגדך' ח"ג עמ' קט): גאב"ד טשעבין זצ"ל נהג לבחון בשבת ילדים משכונת שערי-חסד על מה שלמדו במשך ימי השבוע. באחת השבתות התדפק אחד הילדים על דלתו של הרב, וכאשר הדלת לא נפתחה – הקיש על הדלת עוד כמה פעמים עד שהרב מטשעבין פתח לו, וכאשר שאל לילד מה הוא רוצה, והילד ענה כי הוא מבקש מהרב שיבחן אותו במסכת בבא מציעא, העיר לו הרב בנחת: בני, אם מקישים פעם ופעמיים בדלת ולא פותחים, צריך לחשוב שאולי שכב בעל הבית לנוח...

הקשה הילד בתמימות: מה? הרב ישן בשבת?!... סיים הגר"ש שבדרון: את הסיפור שמעתי מהרב מטשעבין, שסיים באומרו: מאז לא ישן עוד בימי השבת!...

ועניתם את נפשותיכם (כט,ז)

ר' יוסף בר מבריסק היה מקדים להתפלל ערבית במוצאי יום כיפור מיד בצאת הכוכבים. שאל אותו אחד מהלומדים: הרי מפורש בהלכה שצריך להמתין עד שיצא הספק מלבו? ענה ר' יוסף בר: עד שיצא הספק מלבו אמרו, ולא עד שיצא לבו מהספק...

י"ח בתמוז ה'רח"ץ - פורים קנדיא (ברינה יקצורו עלון 212)

לאחר שהרחיב הסולטן סלימאן את תחומי הממלכה העות'מאנית מחוץ לתורכיה וביסס את מעמדו, ביקש לכבוש גם חלקים מאירופה, במהלך מלחמותיו נלחם בצי ונציה. השנה הייתה שנת ה'רח"ץ (1538 למנינם). שלא ברצונם, נגררו למהומות, יהודי 'קנדיא' הקרויה 'רקליון', באי היוני כרתים.

בספר 'תקנות קנדיאה' מסופר, שלאותה העיר נשלח מוונציה השר זואן מירו לפקד על העיר, ולהכין את צרכי המלחמה. כל נתיני העיר, נצטוו לקחת חלק בהכנות. ביום ראשון י"ז בתמוז נצטוו כל יהודי העיר מנער ועד זקן לצאת אל חומות העיר ולחפור חפירות. רבי אליהו קאפסאלי זצ"ל, ניסה לדחות את הגזירה למחרת הצום, אולם השר לא הסכים לדבריו, מפחד התורכים העומדים להגיע אל העיר. ביום התענית, ראו אנשי העיר מרגלים תורכים חומקים לתוך העיר, ולא הצליחו לתפסם. מיד התפרסם ברחבי העיר, שהיהודים נתנו יד למרגלים להתחבא ביניהם. המון מוסת של נוצרים, הסתער על רחובות היהודים, באמתלה שבאו לחפש אחר המרגלים. רבי אליהו שראה את המהומה, הורה בחשאי לנשות היהודים, לעמוד בפתח בתיהם ולבכות בקול גדול, ועם זאת, לא למנוע מהמחפשים דבר. ותהי קול צעקה בקהילה אשר כמוה לא נהייתה וכך נתקיים בהם מאמר הנביא (יחזקאל ח, יד): הַנָּשִׁים... מִבְּכּוֹת אֶת הַתְּמוּזָה. סכנה ריחפה על ראשי היהודים, ורכושם היה לבז. השתדל רבי אליהו אצל השר של ונציה שהגיע אל העיר והשתומם על המהומה הרבה. משלא עלה בידו לפזר את ההמון, שלפו חייליו חרבות ופיזרו את ההמון בכח עד ששככה חמתם. ביקש הרב לקבוע הלכה לדורות ואסף כ"ה איש מנכבדי העדה והם קיימו וקיבלו על עצמם הם ובניהם לדורותיהם, לעשות יום י"ח בתמוז משתה ושמחה, וחברו תפילות ופיוטים מיוחדים ליום זה.

בספר 'כף החיים' (תרפ"ו יב) כתוב: "יום פורים שקבלו עליהם אנשי עיר קנדיא בי"ח בתמוז, ראוי לאסור מלאכה לנשים הואיל ועל ידן נעשה". צריך ניסים, ואפילו בהסתכלות קלה על העולם האדם רואה את יד ה' בכל דבר ודבר, כי מי עשה כל אלה אם לא מיד ה'? והוא יודע כי הכל מאתו יתברך.

פרשת פנחס – פרשת המועדים . (צפיחית בדב"ש)

פרשה זו כוללת את כל המועדים וחגי ישראל ולעולם היא נקראת בימי בין המיצרים, בין י"ז בתמוז לט' באב. כאשר מפטירין בתלתא דפורענותא. על כך אומר ר' יצחק לוי מברדיצ'ב זצ"ל, לפי שישראל בימים אלה מתאבלים על חורבן בית המקדש הראשון והשני ועל צרות וגזרות שאירעו בימים אלה, ועלולים חלילה ליפול לזרועות העצבות והיאוש, לפיכך תיקנו לקרוא פרשת פינחס, שהיא פרשת החגים והמועדים כדי להפיג את צערם ולחזק את תקוות הגאולה

חידון פרשת פנחס

1. איזו אות מפרשה זו נכתבת בתורה בצורה שבמקרה אחר הייתה פוסלת את ספר התורה?

האות ו' במילה שלום (במדבר כה יב) שבורה. למרות שאות כזאת פוסלת בדרך כלל את ספר התורה, במקרה הזה צריכים לכתוב אותה כך (תלמוד בבלי – קידושין סו:).

2. מיהם האנשים המופיעים בפרשתנו, שמתו במדבר בשל חטאיהם? (7 אנשים)

זימרי בן סלוא (במדבר כה יד), דתן ואבירם (כו ט-י), קורח (כו י), נדב ואביהוא (כו סא) וצלופחד (כז א-ג), מתו במדבר בשל חטאיהם (גם משה ואהרן מתו במדבר בשל מעשיהם ב"מי מריבה" – במדבר כ יב).

3. אילו שני בני דודים נקראים באותו שם?

אחד מבניו של שמעון (במדבר כו יג) ואחד מבניו של יהודה (כו יט) נקראו זרח.

4. מיהן שתי נכדותיו של יעקב שמוזכרות בפרשה?

סרח בת אשר (במדבר כו מו) ויוכבד בת לוי (כו נט) מופיעות בפרשה.

5. על אילו שני אנשים נאמר בפרשתנו שהם מתו בארץ כנען?

התורה אומרת ששני בניו הגדולים של יהודה, ער ואונן, מתו בארץ כנען (במדבר כו יט).

6. על איזו קבוצת אנשים נאמר בפרשה זו שהם "לא מתו"?

התורה מציינת באופן מיוחד שבני קורח לא מתו (במדבר כו יא).

7. איזה פסוק בפרשתנו כולל את שמותיהם של 11 בני אדם?

אלה השמות שמופיעים במדבר כז פסוק א: צלופחד, חפר, גלעד, מכיר, מנשה, יוסף, מחלה, נעה, חגלה, מלכה, תרצה.

8. על איזו הלכה שמשה לא ידע כתוב בפרשתנו שהוא התייעץ עם ה' מהם שלושת המקרים האחרים בתורה שמשה לא ידע בהם את ההלכה?

על פי פשוטו של מקרא, משה לא ידע מי יורש אדם שנפטר והותיר אחריו בנות אך לא בנים (במדבר כז ה). במקומות נוספים בתורה, משה לא ידע 1. את הלכות פסח שני (במדבר ט ו-ח) 2. מה עונשו של מקושש העצים בשבת (במדבר טו לב-לו) 3. מה עונשו של המגדף שקילל את ה' (ויקרא כד יא-יב). רק במקרה של הירושה משה שאל בפועל את ה', ביתר המקרים ה' הודיע למשה מה ההלכה ברגע שהתברר שמשה אינו יודע אותה.

9. היכן מופיע בפרשה זו הפסוק הנפוץ "וידבר ה' אל משה לאמור", בסדר מילים שונה?

במדבר כז טו, כשמשה מבקש מה' למנות מנהיג ראוי לבני ישראל, בקשתו מוצגת במילים "וידבר משה אל ה' לאמור". זהו המקום היחיד בתורה שנכתב בצורה כזאת.

10. באיזה הקשר מוזכר רועה בפרשה זו?

כשמשה מבקש מה' למנות מנהיג ראוי לעם ישראל, הוא מסביר שלא טוב להשאיר אותם "כצאן אשר אין להם רועה" (במדבר כז יז).

11. איזה קרבן מובא "במועדו"? אילו קרבנות נוספים צריכים להקריב במועדו?

את קרבן התמיד צריכים להקריב במועדו (במדבר כח ב). גם את קרבן הפסח שמוזכר בפרשת בהעלותך, צריכים להקריב "במועדו" (במדבר ט ב).

שאלות חידון א'ב' פרשת פנחס

א. אחד מבני פלוי

ב. בעקבות קנאתו להשם זכה פינחס ל...

ג. בנו של מכיר

ד. "כן, בנות צלפחד"

ה. שם מדה

ו. העמיד אותו

- ז. אֶחָד מִבְּנֵי יְהוּדָה
 ח. הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל חַג הַסֻּכּוֹת נִקְרָא בְּתוֹרָה...
 ט. "הַר" בְּאַרְמִית
 י. אִשָּׁת עֶמְרָם
 כ. הָאִשָּׁה הַמְדִּינִית הַמְכָּה
 ל. הַשִּׁבְט שֶׁלֹּא קִבֵּל נִחְלָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל
 מ. אַחֻז מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן
 נ. אַחַת מִבְּנוֹת צִלְפָּזָד
 ס. אֶחָד מִבְּנֵי זְבוּלוֹן
 ע. אָבִיו שֶׁל מִשֶּׁה רַבִּינוֹ
 פ. בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֲדָשׁ חוֹגְגִים אֶת חַג הַ
 צ. אָבָא לְחֹמֶשׁ בְּנוֹת חֲכָמוֹת
 ק. פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַשִּׁיב אֶת חַמַּת הַשֶּׁם, כִּי
 ר. בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל
 ש. שֵׁם בֵּת אֲשֶׁר
 ת. אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׁשָׁכָר

הַתְּשׁוּבוֹת לַחֲדָשׁ א'ב' פִּרְשַׁת פִּנְחָס

- א. אֶלִיאָב
 ב. בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם
 ג. גִּלְעָד
 ד. דְּבָרוֹת
 ה. הֵינִי
 ו. וַיַּעֲמִדְהוּ
 ז. זָרַח
 ח. חָג
 ט. טוֹרָא
 י. יוֹכָבֵד

כ. כְּזָבִי בֵּת צוּר

ל. לֹוִי

מ. מְרִים

נ. נֶעָה

ס. סָרַד

ע. עֲמָרָם

פ. פָּסַח

צ. צִלְפָּחַד

ק. קָנָא לְאַלְקִיּוֹ

ר. רְאוּבֵן

ש. שָׁרַח

ת. תּוֹלַעַ